

የወማኢ ፖሊሲዎች

መግቢያ

የወላይታ ማህበረሰብ አቀፍ ፓርቲ (ወማኢ) በኢትዮጵያ ውስጥ ፍትሃዊ፣ ዴሞክራሲያዊና የበለጸገ ማህበረሰብ ለመገንባት ቆርጦ የተነሳ የፖለቲካ ፓርቲ ነው። ፓርቲው የተመሰረተው በኢትዮጵያ ውስጥ ያሉትን የተለያዩ ማህበረሰቦች ፍላጎት ለማንፀባረቅና ለመወከል፣ እንዲሁም ለውጥን በማምጣት በኩል የዜጎችን ንቁ ተሳትፎ ለማረጋገጥ ነው። ወማኢ የህዝቡ ድምጽ በመሆን፣ የመልካም አስተዳደርን በመስፈን፣ የዜጎችን መብት በማረጋገጥና ዘላቂ ልማትን በማምጣት በኩል ቁርጠኛ አቋም ይዟል።

ፓርቲው በሀገሪቱ ውስጥ ያሉትን ተጨባጭ ሁኔታዎችና ችግሮች በመገንዘብ፣ ለሁሉም ዜጎች እኩል እድል፣ ፍትሃዊ የሆነ ተጠቃሚነት፣ የህግ የበላይነትና ተጠያቂነት ያለው አስተዳደር እንዲሰፍን ይሰራል። ወማኢ በተለያዩ ዘርፎች ላይ ያተኮሩ ዝርዝር ፖሊሲዎችን አዘጋጅቷል። እነዚህ ፖሊሲዎች በግብርና፣ በአካባቢ ጥበቃ፣ በማህበራዊ ደህንነት፣ በትምህርት፣ በጤና፣ በመንግስት አደረጃጀት፣ በፋይናንስ፣ በፍትህ፣ በመሰረተ ልማት፣ በውጭ ግንኙነት፣ በብሔር ብሔረሰቦች ጉዳይ፣ በሴቶችና በወጣቶች ተሳትፎ ላይ የሚያተኩሩ ሲሆን፣ የህዝቡንና የሀገሪቱን የወደፊት ዕድል በብሩህ ተስፋ የሚመለከቱ ናቸው።

የወማኢ ፖሊሲዎች የተመሰረቱት በፍትሃዊነት፣ በእኩልነት፣ በግልጽነት፣ በተጠያቂነት፣ በዴሞክራሲና በህዝብ ተሳትፎ መርሆዎች ላይ ነው። ፓርቲው ሁሉም ዜጎች በሀገሪቱ እድገትና ብልጽግና እኩል ተጠቃሚ መሆን አለባቸው ብሎ ያምናል። በተጨማሪም ወማኢ የዜጎችን መሰረታዊ መብቶች (ሃሳብን በነጻነት የመግለጽ፣ በነጻነት የመንቀሳቀስ፣ በሰላም የመሰብሰብና የመደራጀት መብቶች) ከልብ ያከብራል። ፖሊሲዎቹን ሲያዘጋጅ የህዝቡን ፍላጎትና አስተዋጽኦ ግምት ውስጥ በማስገባት፣ ለሀገሪቱ ሁለንተናዊ እድገት አስተዋጽኦ የሚኖራቸውን ጉዳዮች በመለየት ላይ አተኩሯል።

የወማኢ ፖሊሲዎች፣ የሀገሪቱን የኢኮኖሚ እድገት ለማፋጠን፣ የዜጎችን የኑሮ ደረጃ ለማሻሻል፣ እንዲሁም የፍትህና የዴሞክራሲ መርሆዎች እንዲሰፍኑ የሚረዱ ናቸው። ፖሊሲዎቹ በአካባቢ ጥበቃ ላይ ትኩረት በመስጠት ዘላቂ ልማትን የሚያበረታቱ ሲሆን፣ የሀገሪቱን የተፈጥሮ ሀብት በሚጠበቅና ዘላቂ በሚሆን መልኩ ለመጠቀም የሚያስችሉ ናቸው። ፖሊሲዎቹ ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ የሆነ የጤናና የትምህርት አገልግሎት በመስጠት የዜጎችን አቅም ለማሳደግ ይጥራሉ። በተጨማሪም፣ በሁሉም የስራ ዘርፎች የሴቶችንና የወጣቶችን ተሳትፎ የሚያበረታቱና ለልማት ያላቸውን አስተዋጽኦ ለማሳደግ የሚያግዙ ናቸው።

የወማኢ ፖሊሲዎች ለውጥን የሚያመጡ፣ ለህዝብ ጥቅም ቅድሚያ የሚሰጡና ሀገሪቱን ወደ ብልጽግና የሚያሸጋግሩ ናቸው። ፓርቲው ፖሊሲዎቹን በተግባር በመተርጎም፣ ለህዝቡ የተሻለ የወደፊት ህይወት ለመፍጠር ቁርጠኛ ነው። ወማኢ ፖሊሲዎቹ በህዝቡ ዘንድ ተቀባይነት እንዲያገኙና ለሀገሪቱ እድገት በስፋት እንዲተገበሩ ለማድረግ በትጋት ይሰራል። ፓርቲው በዴሞክራሲያዊ መንገድ በመሳተፍ፣ ከህዝብ ጋር በመተባበርና ለህግ የበላይነት በመገዛት የተሻለች ኢትዮጵያን ለመገንባት ይጥራል።

አዘጋጅ የወማኢ ፖሊሲ አጥኚ ቡድን

የጤና ፖሊሲ

ራዕይ

ሁሉም ዜጋ፣ ያለ አድልዎ ተደራሽ፣ ፍትሃዊና ጥራት ያለው የጤና አገልግሎት የሚያገኝባትን ጤነኛ ኢትዮጵያን መፍጠር።

ተልዕኮ

1. በመከላከል ላይ ያተኮረ የጤና ሥርዓት መገንባት፡ በሽታዎች ከመከሰታቸው በፊት በመከላከል ላይ የሚያተኩር፣ ጤናማ የአኗኗር ዘዴዬን የሚያበረታታና ለጤና ትምህርት ቅድሚያ የሚሰጥ የጤና ሥርዓት መፍጠር።
2. ለሁሉም ዜጎች ተደራሽና ጥራት ያለው የህክምና አገልግሎት መስጠት፡ የጤና አገልግሎቶች ለሁሉም ዜጎች በተመጣጣኝ ዋጋና በተመቻቸ ሁኔታ ተደራሽ እንዲሆኑ ማድረግ። በተለይም በገጠርና ሩቅ አካባቢዎች ለሚኖሩ ዜጎች የጤና አገልግሎት ተደራሽነትን ማረጋገጥ።
3. የጤና ባለሙያዎችን ቁጥርና ብቃት ማሳደግ፡ በቂና ብቁ የጤና ባለሙያዎችን ማፍራት፣ ስልጠና መስጠትና ሞራላቸውን ማጎዳደል። የጤና ባለሙያዎች በአገሪቱ በሙሉ ፍትሃዊ በሆነ መንገድ እንዲሰራጩ ማድረግ።
4. የጤና መረጃ ሥርዓትን ማጠናከር፡ ወቅታዊ፣ ትክክለኛና አስተማማኝ የጤና መረጃዎችን መሰብሰብ፣ መተንተንና ለውሳኔ አሰጣጥ መጠቀም የሚያስችል ዘመናዊ የጤና መረጃ ሥርዓት መገንባት።
5. በተመጣጣኝ ዋጋ የመድሃኒት አቅርቦትን ማረጋገጥ፡ ጥራት ያላቸው መድሃኒቶች በተመጣጣኝ ዋጋ ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ እንዲሆኑ ማድረግ። የመድሃኒት አቅርቦት ሥርዓቱን ማጠናከርና የሀገር ውስጥ ምርትን ማበረታታት።
6. በጤናው ዘርፍ የህብረተሰቡን ተሳትፎ ማሳደግ፡ ማህበረሰቡ በጤና ፖሊሲዎች አፈፃፀም፣ በውሳኔ አሰጣጥና በክትትል ሂደቶች ላይ በንቃት እንዲሳተፍ ማድረግ።
7. ጤናማ የአኗኗር ዘዴዬን ማበረታታት፡ ጤናማ አመጋገብን፣ የአካል ብቃት እንቅስቃሴን፣ ከአልኮልና ትምባሆ ርቀትንና የአእምሮ ጤናን የሚደግፉ ልማዶችን ማበረታታት።
8. በተላላፊና ተላላፊ ባልሆኑ በሽታዎች ላይ ትኩረት ማድረግ፡ በተላላፊ በሽታዎች (ኤችአይቪ፣ ኤድስ፣ ቲቢ፣ ወባ ወዘተ) እና በተላላፊ ያልሆኑ በሽታዎች (ስኳር፣ የልብ ህመም፣ ካንሰር ወዘተ) ላይ ልዩ ትኩረት በመስጠት የመከላከያና የህክምና አገልግሎቶችን ማጠናከር።

የፖሊሲው ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 የመከላከያ ጤና (Preventive Health):

- 1 የንጹህ ውሃ አቅርቦት፡ ሁሉም ዜጎች በቂና ንጹህ የመጠጥ ውሃ እንዲያገኙ ማድረግ። የውሃ ምንጮችን መጠበቅና ተደራሽነትን ማስፋፋት።

- 1.1 የንጹህና አጠባበቅ፡ ንጹህናን መጠበቅ አስፈላጊ ስለመሆኑ ግንዛቤ ማስጨበጥና ተገቢውን መሰረተ ልማት (ለምሳሌ፡ መጸዳጃ ቤቶች) መገንባት።

- 1.2 **የክትባት አገልግሎት:** ለሁሉም ህጻናት አስፈላጊ የሆኑ ክትባቶችን በነጻና በተደራጀ መንገድ መስጠት። የእናቶችንና የህጻናትን ጤና ለመጠበቅ የሚያስችሉ የክትባት መርሃ ግብሮችን ማጠናከር።
- 1.3 **የእናትና የህፃናት ጤና:** በእርግዝና ወቅትና ከወሊድ በኋላ ለእናቶችና ለህፃናት የሚሰጡ የጤና አገልግሎቶችን ማጠናከር። በቂ የጤና ባለሙያዎችን በማሰማራትና ተቋማትን በማጠናከር እናቶችና ህጻናት ተገቢውን የጤና እንክብካቤ እንዲያገኙ ማድረግ።
- 1.4 **የተመጣጠነ ምግብ አቅርቦትና ትምህርት:** የተመጣጠነ ምግብ እጥረት ለመከላከልና ጤናማ አመጋገብን ለማበረታታት የተለያዩ መርሃ ግብሮችን መንደፍና መተግበር። በተለይ ህፃናትና ነፍሰጡር እናቶች ተገቢውን የተመጣጠነ ምግብ እንዲያገኙ ልዩ ትኩረት መስጠት።
- 1.5 **የጤና ትምህርት:** ለህብረተሰቡ ጤናማ የአኗኗር ዘዴ፣ በሽታዎችን እንዴት መከላከል እንደሚቻል፣ የመጀመሪያ እርዳታ አሰጣጥና ሌሎች ጠቃሚ የጤና መረጃዎች ላይ ተከታታይነት ያለው ትምህርት መስጠት። ይህንንም ለማድረግ ሁሉንም የመገናኛ ብዙሃንና የትምህርት ተቋማትን መጠቀም።

2 የህክምና አገልግሎት (Curative Health):

- 2.1 **የጤና ተቋማት:** ሁሉንም የጤና ተቋማት (ሆስፒታሎች፣ ጤና ጣቢያዎች፣ የጤና ኬላዎች) ደረጃቸውን የጠበቁና ዘመናዊ መሣሪያዎችና መገልገያዎች እንዲሟሉ ማድረግ። የጤና ተቋማት በሁሉም አካባቢዎች በተመጣጣኝ ሁኔታ እንዲሰራጩ ማድረግ።
- 2.2 **የጤና ባለሙያዎች:** በቂ ቁጥር ያላቸውን ብቁ የጤና ባለሙያዎች (ዶክተሮች፣ ነርሶች፣ ፋርማሲሲቶች፣ የላብራቶሪ ባለሙያዎች፣ የጤና ረዳቶች ወዘተ) ማፍራትና ለሁሉም የህብረተሰብ ክፍሎች ተደራሽ እንዲሆኑ ማድረግ። ለጤና ባለሙያዎች ተከታታይነት ያለው ስልጠና መስጠትና የስራ ሞራላቸውን ማጎቃቃት። የጤና ባለሙያዎች በገጠር አካባቢ እንዲሰሩ የሚያበረታቱ ማካካሻዎችን ማዘጋጀት።
- 2.3 **የድንገተኛ ጊዜ አገልግሎት:** የድንገተኛ ጊዜ ህክምና አገልግሎት በአግባቡ እንዲሰጥ አምቡላንሶችን ቁጥር ማሳደግ፣ ዘመናዊ የድንገተኛ ጊዜ ህክምና መስጫ መሳሪያዎችን ማሟላትና በቂ የሰለጠኑ የህክምና ባለሙያዎችን ማሰማራት።
- 2.4 **ለገጠር አካባቢዎች ትኩረት:** በገጠር አካባቢዎች የጤና አገልግሎቶችን ተደራሽነት ለማረጋገጥ የሞባይል ክሊኒኮችን መጠቀም፣ የጤና ጣቢያዎችን ቁጥር መጨመርና የቴሌሜዲስን አገልግሎትን ማስፋፋት።
- 2.5 **የልዩ ህክምና አገልግሎት:** የልዩ ህክምና የሚያስፈልጋቸው እንደ ካንሰር፣ ኩላሊት፣ የልብ ህመም፣ የአእምሮ ህመም እና ሌሎች በሽታዎች በአገር ውስጥ የሚሰጡበትን አቅም ማጠናከር። የልዩ ህክምና የሚያስፈልጋቸው ዜጎች ወደ ውጭ አገር ሄደው እንዲታከሙ የሚደረገውን ወጪ ለመቀነስ ጥረት ማድረግ።

3 የመድሃኒት አቅርቦት:

- 3.1 **ተመጣጣኝ ዋጋ፡** ሁሉም ዜጎች፣ በተለይም ዝቅተኛ ገቢ ያላቸው ዜጎች በተመጣጣኝ ዋጋ መድሃኒት ማግኘት እንዲችሉ ማድረግ። የመድሃኒት ዋጋን ለመቆጣጠር የሚያስችሉ ህጎችን ማውጣትና መተግበር።
- 3.2 **ጥራት ያለው መድሃኒት፡** በአገር ውስጥ የሚመረቱና የሚገቡ መድሃኒቶች ጥራታቸው የተረጋገጠ መሆኑን ማረጋገጥ። የሐሰተኛ መድሃኒቶች ስርጭትን ለመከላከል የሚያስችሉ ጥብቅ ቁጥጥሮችን ማድረግ።
- 3.3 **የአገር ውስጥ ምርት፡** በአገር ውስጥ የሚመረቱ መድሃኒቶችን ጥራት ማሻሻልና አቅርቦታቸውን ማረጋገጥ። የአገር ውስጥ የመድሃኒት አምራች ኩባንያዎችን ማበረታታትና ድጋፍ መስጠት።

4 የጤና መረጃ ሥርዓት፡

- 4.1 **ዘመናዊ ሥርዓት፡** ዘመናዊ የኤሌክትሮኒክስ የጤና መረጃ ሥርዓት በመዘርጋት የህክምና መረጃዎችን በአግባቡ ለመሰብሰብ፣ ለማደራጀት፣ ለመተንተንና ለመጠቀም የሚያስችል አቅም መፍጠር።
- 4.2 **የውሂብ አጠቃቀም፡** የጤና መረጃዎችን በመጠቀም የጤና ፖሊሲዎችን ማሻሻል፣ የጤና አገልግሎቶችን ፍትሃዊነት ማረጋገጥና ለውሳኔ አሰጣጥ መረጃዎችን ማቅረብ። የጤና መረጃዎች ጥናትና ምርምር እንዲደረግባቸው ማበረታታት።

5 የህብረተሰብ ተሳትፎ፡

- 5.1 **የአካባቢ ማህበረሰብ ተሳትፎ፡** የአካባቢውን ህብረተሰብ በጤና ጉዳዮች ላይ እንዲሳተፍ ማበረታታት። የጤና ችግሮችን በመለየት፣ መፍትሄዎችን በመፈለግና የጤና አገልግሎት አሰጣጥን በመከታተል ረገድ የህብረተሰቡን ተሳትፎ ማረጋገጥ።
- 5.2 **የጤና ኮሚቴዎች፡** በሁሉም የአስተዳደር እርከኖች የጤና ኮሚቴዎችን በማቋቋም፣ የጤና አገልግሎቶችን አሰጣጥ እንዲከታተሉና እንዲያሻሽሉ ማድረግ። የጤና ኮሚቴዎች የህብረተሰቡን ድምጽ በማስተጋባት በፖሊሲ አወጣጥ ሂደት ውስጥ እንዲሳተፉ ማድረግ።

6 የተመጣጠነ ምግብና ጤናማ የአኗኗር ዘዴ፡

- 6.1 **የተመጣጠነ ምግብ ትምህርት፡** ህዝቡ ስለ የተመጣጠነ ምግብ አወሳሰድ በቂ ግንዛቤ እንዲኖረው በተለይ ለእናቶችና ለህጻናት ትኩረት በመስጠት ትምህርት መስጠት።
- 6.2 **ጤናማ የአኗኗር ዘዴ፡** ዜጎች አካላዊ እንቅስቃሴ እንዲያደርጉ፣ ከአልኮልና ትምባሆ እንዲርቁ፣ አእምሮቸውን እንዲያረጋጉ የሚያግዙ የተለያዩ ስልቶችን መንደፍና መተግበር።
- 6.3 **የአልኮልና ትምባሆ ቁጥጥር፡** የአልኮልና ትምባሆ አጠቃቀምን ለመቀነስ የሚያስችሉ ጥብቅ ህጎችን ማውጣትና መተግበር።

7 ልዩ ትኩረት የሚያስፈልጋቸው ጉዳዮች፡

- 7.1 **ተላላፊ በሽታዎች፡** በተለይ በኤች አይ ቪ ኤድስ፣ በቲቢ፣ በወባና በሌሎች ተላላፊ በሽታዎች ላይ ትኩረት በመስጠት የመከላከያና የህክምና ስራዎችን ማጠናከር። ለተጋለጡ የህብረተሰብ ክፍሎች ተገቢውን የጤና እንክብካቤና የስነ ልቦና ድጋፍ መስጠት።

7.2 **ተላላፊ ያልሆኑ በሽታዎች፡** የስኳር በሽታ፣ የልብ ህመም፣ ካንሰርና የመሳሰሉ ተላላፊ ያልሆኑ በሽታዎችን ለመከላከልና ለመቆጣጠር የሚያስችሉ ፕሮግራሞችን ማዘጋጀትና መተግበር።

7.3 **የአእምሮ ጤና፡** የአእምሮ ጤናን ለማስጠበቅና የአእምሮ ህመም ያለባቸውን ለመንከባከብ ተገቢውን አገልግሎት በአገር አቀፍ ደረጃ ተደራሽ ማድረግ። የአእምሮ ጤና ችግር ያለባቸው ዜጎች ከማህበረሰቡ እንዳይገለሉ ለማድረግ ጥረት ማድረግ።

የፖሊሲው ትግበራ

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የጤና ተቋማት፣ በማህበረሰብ አቀፍ የጤና ፕሮግራሞች፣ በትምህርት ቤቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- የፖሊሲውን ውጤታማ ትግበራ ለማረጋገጥ በቂ በጀት መመደብ፣ የጤና ባለሙያዎችን ማብቃትና የክትትል ሥርዓትን ማጠናከር።
- የፖሊሲው አፈጻጸም በየጊዜው ተገምግሞ አስፈላጊ ማስተካከያዎች ይደረጉበታል።
- ህብረተሰቡ በፖሊሲው ትግበራ ሂደት ውስጥ በንቃት እንዲሳተፍ ማድረግ።
- ከሌሎች አገራት ምርጥ ተሞክሮዎችን በመውሰድ በአገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ላይ በመመስረት መተግበር።

የትምህርት ፖሊሲ

ራዕይ

ሁሉም ዜጋ፣ ያለ አድልዎ፣ ተደራሽ፣ ፍትሃዊና ጥራት ያለው ትምህርት የሚያገኝባትን ብሩህ ኢትዮጵያን መፍጠር።

ተልዕኮ

1. **ለሁሉም ዜጎች ተደራሽና ጥራት ያለው ትምህርት መስጠት፡** የትምህርት ዕድል ለሁሉም ዜጎች ክፍት እንዲሆን ማድረግ፣ በተለይም ለሴቶች፣ ለአካል ጉዳተኞችና አቅመ ደካሞች ልዩ ትኩረት መስጠት። የትምህርት ተቋማትን በመስፋፋትና በማሻሻል ተደራሽነትን ማረጋገጥ።
2. **የትምህርት ሥርዓቱን ከዘመኑ ጋር የሚራመድ ማድረግ፡** የትምህርት ሥርዓቱን ወቅታዊና ተፈላጊ ክህሎቶችን በሚያዳብሩ ዘመናዊ ዘዴዎች ማሻሻልና ማዘመን። የሳይንስ፣ የቴክኖሎጂ፣ የምህንድስናና የሂሳብ (STEM) ትምህርትን አጠናክሮ ማስፋፋት።
3. **ለተማሪዎች ተስማሚ የሆነ የመማሪያ አካባቢ መፍጠር፡** አስተማሪዎችና ተማሪዎች በአክብሮትና በመተሳሰብ የሚግባቡበት፣ ተማሪዎች የመማር ፍላጎታቸውን እንዲያዳብሩ የሚያግዝና ለተማሪዎች ደህንነት ትኩረት የሚሰጥ የመማሪያ አካባቢ መፍጠር።
4. **ብቁና የሰለጠኑ መምህራንን ማፍራትና ማበረታታት፡** ብቁና የሰለጠኑ መምህራንን ማፍራት፣ ተከታታይነት ያለው ስልጠና መስጠት፣ በቂ ደመወዝ መክፈልና የሙያ እድገታቸውን ማበረታታት።

5. የቴክኒክና የሙያ ትምህርትን ማጠናከር፡ የቴክኒክና የሙያ ትምህርትን ከስራ ገበያ ፍላጎት ጋር በማጣጣም ማጠናከርና ማስፋፋት። ተማሪዎች ከተመረቁ በኋላ የስራ ዕድል እንዲያገኙ የሚያግዙ ስልጠናዎችን መስጠት።
6. የሳይንስና ቴክኖሎጂ ትምህርትን ማበረታታት፡ በሳይንስና ቴክኖሎጂ ዘርፍ የተካኑ ባለሙያዎችን ለማፍራት የሳይንስና ቴክኖሎጂ ትምህርትን በሁሉም ደረጃዎች ማጠናከር።
7. የተማሪዎችን አጠቃላይ እድገት ማረጋገጥ፡ ተማሪዎች አእምሮአቸውን፣ ማህበራዊ ክህሎታቸውንና ስነልቦናዊ እድገታቸውን በተሟላ መልኩ እንዲያዳብሩ መርዳት። ከትምህርት ገበታ ጎን ለጎን፣ የስነ ጥበብ፣ የስፖርትና ሌሎች የፈጠራ ስራዎችን ማበረታታት።
8. የተማሪዎችን የፈጠራ ችሎታ ማሳደግ፡ ተማሪዎች በፈጠራ ስራዎች ላይ እንዲሳተፉ፣ አዳዲስ ሃሳቦችን እንዲያመነጩና ችግሮችን በፈጠራ መንፈስ እንዲፈቱ የሚያበረታቱ መንገዶችን መዘርጋት።
9. የትምህርት ጥራትን በተከታታይነት ማሻሻል፡ የትምህርት ጥራትን ለማረጋገጥ የሚያስችሉ አሰራሮችን መዘርጋት፣ የትምህርት ሥርዓቱን በየጊዜው መገምገም፣ እንዲሁም መረጃዎችን በመጠቀም ተገቢውን ማሻሻያ ማድረግ።
10. የተጠያቂነት መርህን ማስፈን፡ በትምህርት ሥርዓቱ ውስጥ የሚሳተፉ አካላት በሙሉ (አስተማሪዎች፣ ተማሪዎች፣ አመራሮች፣ ወላጆች ወዘተ) ኃላፊነታቸውን በአግባቡ እንዲወጡ የሚያበረታቱና ለስራቸው ተጠያቂ የሚያደርጉ አሰራሮችን መዘርጋት።

የፖሊሲው ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 ተደራሽነት (Access):

- 1.1 ነጻ ትምህርት፡ ለመጀመሪያ ደረጃ (ከ 1ኛ እስከ 8ኛ ክፍል) እና ለሁለተኛ ደረጃ (ከ 9ኛ እስከ 12ኛ ክፍል) ትምህርት ነፃ ማድረግ። የትምህርት ዕድሉ ለሁሉም ዜጎች፣ በተለይም ለድሆች፣ ለሴቶች፣ ለአካል ጉዳተኞችና አቅመ ደካሞች ክፍት መሆኑን ማረጋገጥ።
- 1.2 የተመጣጠነ ስርጭት፡ ትምህርት ቤቶች በሁሉም የሀገሪቱ ክፍሎች በተመጣጣኝ ሁኔታ እንዲሰራጩ ማድረግ። በተለይም በገጠርና ሩቅ አካባቢዎች ለሚኖሩ ዜጎች የትምህርት ዕድል ማረጋገጥ። የርቀት ትምህርት ፕሮግራሞችን በመጠቀም ትምህርት በማይደረስባቸው አካባቢዎች ተደራሽ ማድረግ።
- 1.3 የመማሪያ አካባቢ፡ ትምህርት ቤቶች ለተማሪዎች ምቹና ደህንነታቸው የተጠበቀ የመማሪያ አካባቢ እንዲኖራቸው ማድረግ። ተማሪዎች በቂ የመማሪያ ክፍሎች፣ ቤተ መጻሕፍት፣ ላቦራቶሪዎችና ሌሎች መገልገያዎች እንዲያገኙ ማድረግ።
- 1.4 የትራንስፖርት አገልግሎት፡ በተለይም ለገጠር ተማሪዎች ትምህርት ቤቶች ለመድረስ ምቹ ተደራሽ የሆነ የትራንስፖርት አገልግሎት እንዲኖር ማድረግ።

2 ጥራት (Quality):

- 2.1 የአስተማሪዎች ስልጠና፡ መምህራንን ለመመልመል ጥብቅ መስፈርት በመዘርጋት ብቁና የሰለጠነ መምህራንን ብቻ ማስልጠን። ለመምህራን በሙያቸው እንዲቀጥሉ ተከታታይነት ያለው ስልጠና፣ የሙያ እድገትና በቂ ደመወዝ ማረጋገጥ።

- 2.2 **የስርዓተ ትምህርት ማሻሻያ:** የስርዓተ ትምህርትን ከዘመኑ ጋር በሚሄድ መልኩ ማሻሻልና ማዘመን። የትምህርት ይዘቱ የተማሪዎችን ተፈጥሯዊ ችሎታ የሚቀሰቅስ፣ ተማሪዎች በፈጠራና በምርምር እንዲሳተፉ የሚያነሳሳ፣ እንዲሁም የሀገሪቱን የልማት ፍላጎት የሚያሟላ መሆን አለበት።
- 2.3 **የትምህርት ግምገማ:** የትምህርት ሥርዓቱን ውጤታማነት በየጊዜው ለመገምገም የሚያስችል አሰራር መዘርጋት። የተማሪዎችን ውጤት፣ የአስተማሪዎችን አፈጻጸም፣ እንዲሁም የትምህርት ተቋማትን አጠቃላይ አፈጻጸም በየጊዜው መገምገም፣ ግብረ መልስ መስጠትና አስፈላጊ ማስተካከያዎችን ማድረግ።
- 2.4 **የቴክኖሎጂ አጠቃቀም:** በሁሉም የትምህርት ደረጃዎች ቴክኖሎጂን በትምህርት ውስጥ ማካተት። የኮምፒውተር ላብራቶሪዎች፣ የኢንተርኔት አገልግሎትና ሌሎች የቴክኖሎጂ መገልገያዎችን ማሟላት። መምህራንና ተማሪዎች ቴክኖሎጂን በትምህርት ሂደት ውስጥ በአግባቡ እንዲጠቀሙ ስልጠና መስጠት።

3 ተማሪ ተኮር ትምህርት (Student-Centered Learning):

- 3.1 **ግለሰባዊ ትምህርት:** የእያንዳንዱን ተማሪ ፍላጎት፣ አቅምና የመማር ዘዴዬን ከግምት ውስጥ በማስገባት ትምህርትን መስጠት። ተማሪዎች በራሳቸው ፍጥነት እንዲማሩና የሚያስፈልጋቸውን ድጋፍ እንዲያገኙ ማድረግ።
- 3.2 **ተግባራዊ ትምህርት:** ተማሪዎች በክፍል ውስጥ የሚማሩትን ንድፈ ሃሳብ በተግባር እንዲያሳዩ፣ የፈጠራ ችሎታቸውን እንዲያዳብሩና በተግባር ላይ የተመሰረተ ትምህርት እንዲያገኙ ማበረታታት።
- 3.3 **የተማሪዎች ተሳትፎ:** ተማሪዎች በትምህርት ቤት አስተዳደር፣ በውሳኔ አሰጣጥ ሂደትና በክፍል ውስጥ በሚደረጉ እንቅስቃሴዎች ላይ በንቃት እንዲሳተፉ ማበረታታት።
- 3.4 **የተማሪዎች ምክር አገልግሎት:** ተማሪዎች ለሚገጥሟቸው የስነልቦና፣ የማህበራዊና የትምህርት ችግሮች ምላሽ የሚሰጡ፣ እንዲሁም ተማሪዎች የሙያ አቅጣጫቸውን እንዲወስኑ የሚያግዙ የባለሙያ ምክር አገልግሎቶች በሁሉም ትምህርት ቤቶች እንዲኖሩ ማድረግ።

4 የቴክኒክና የሙያ ትምህርት (TVET):

- 4.1 **ማጠናከር:** የቴክኒክና የሙያ ትምህርትን ከስራ ገበያ ፍላጎት ጋር በማጣጣም አጠናክሮ ማስፋፋት። ተማሪዎች በስራ ገበያ ተወዳዳሪ እንዲሆኑ ተገቢውን ክህሎትና ልምድ እንዲያገኙ ማድረግ።
- 4.2 **ማስፋፋት:** የቴክኒክና የሙያ ትምህርት ቤቶችን ቁጥር በሁሉም ክልሎችና አካባቢዎች ማስፋፋት። የትምህርት ቤቶቹ ጥራትና ደረጃቸውን የጠበቁ መገልገያዎች እንዲኖራቸው ማድረግ።
- 4.3 **የኢንዱስትሪ ትስስር:** የቴክኒክና የሙያ ትምህርት ቤቶችን ከኢንዱስትሪዎች ጋር በማስተሳሰር ተማሪዎች የስራ ልምድ እንዲያገኙና ኢንዱስትሪው የሚያስፈልገውን የሰው ኃይል እንዲያገኝ ማድረግ።

5 የሳይንስና ቴክኖሎጂ ትምህርት:

5.1 **ማበረታታት:** የሳይንስና ቴክኖሎጂ ትምህርትን ከልጅነት ጀምሮ በማስተማር ተማሪዎች ለፈጠራና ለምርምር እንዲነሳሱ ማድረግ።

5.2 **ላቦራቶሪዎች:** በትምህርት ቤቶች ደረጃቸውን የጠበቁና ዘመናዊ ሳይንሳዊ ላቦራቶሪዎችን በማሟላት ተማሪዎች በተግባር እንዲማሩ ማበረታታት። የላቦራቶሪ ቁሳቁሶች አቅርቦት ቀጣይነት እንዲኖረው ማድረግ።

6 የአካል ጉዳተኞች ትምህርት

6.1 **ተደራሽ ትምህርት** አካል ጉዳተኞች ሁሉ ያለምንም አድልዎ ተደራሽና ጥራት ያለው ትምህርት እንዲያገኙ ማድረግ። አካል ጉዳተኞች ያሉባቸውን ልዩ ፍላጎቶች በመገንዘብ ትምህርት ቤቶች አካላት እንዲሆኑ መስራት።

6.2 **ልዩ ትምህርት** ለአካል ጉዳተኞች ልዩ የትምህርት ስልጠና፣ ትምህርትን ለመከታተል የሚያስችሉ መገልገያዎችና ድጋፍ መስጠት። ልዩ ትምህርት የሚሰጡ ትምህርት ቤቶችን ቁጥር ማሳደግና ጥራታቸውን ማረጋገጥ።

6.3 **ተደራሽ መሠረተ ልማት** ትምህርት ቤቶች ለአካል ጉዳተኞች ተስማሚ የሆኑ መሠረተ ልማቶች (ለምሳሌ፡ መወጣጫዎች፣ መጻዳጃ ቤቶች፣ ወዘተ) እንዲሟሉ ማድረግ። የመማሪያ መጻሕፍትና ሌሎች ትምህርትን የሚረዱ ቁሳቁሶች በአካል ጉዳተኞች በሚጠቀሙባቸው ቅርጾች (ለምሳሌ፡ ብሬይል) እንዲቀርቡ ማድረግ።

7 ከፍተኛ ትምህርት (Higher Education):

7.1 **የዩኒቨርሲቲዎች ነጻነት:** የዩኒቨርሲቲዎች ራሳቸውን ችለው እንዲሰሩና የትምህርት ጥራታቸውን እንዲያሻሽሉ የሚያስችላቸውን ነጻነት መስጠት። የዩኒቨርሲቲዎች ምርምር እንዲያደርጉና ለህብረተሰቡ የሚያገለግሉ አዳዲስ ሃሳቦችን እንዲያመነጩ ማበረታታት።

7.2 **የምርምር ስራዎች:** የዩኒቨርሲቲዎችን የምርምር ስራዎች መደገፍና ማበረታታት። የዩኒቨርሲቲዎች ከሀገራዊ ልማት ጋር የተያያዙ ምርምሮችን እንዲያካሂዱ የሚያበረታቱ የገንዘብ ድጋፎችን መስጠት።

7.3 **የጥራት ማረጋገጫ:** የዩኒቨርሲቲዎች ጥራታቸውን በራሳቸው እንዲያረጋግጡና ለዚህም የሚያስችሉ ስርዓቶችን እንዲዘረጉ መደገፍ። የዩኒቨርሲቲ ምሩቃን በስራ ገበያ ተወዳዳሪ እንዲሆኑ ጥራት ያለው ትምህርት እንዲሰጥ ማድረግ።

7.4 **የህብረተሰብ ተሳትፎ** የዩኒቨርሲቲዎች ከህብረተሰቡ ጋር በመተባበር የህብረተሰቡን ችግሮች ለመፍታት የሚያግዙ ምርምሮችንና ፕሮጀክቶችን እንዲያካሂዱ ማበረታታት።

8 የአዋቂዎች ትምህርት:

8.1 **ማስፋፋት:** የአዋቂዎች ትምህርትን በመደገፍና በማስፋፋት ሁሉም ዜጎች ዕድሜያቸው ሳይገድባቸው የመማር ዕድል እንዲያገኙ ማድረግ።

8.2 **የማንበብና መጻፍ ፕሮግራሞች:** ማንበብና መጻፍ የማይችሉ ዜጎች ማንበብና መጻፍ እንዲችሉ የሚያስችሉ ፕሮግራሞችን ማዘጋጀትና መተግበር።

8.3 የክህሎት ስልጠና፡ አዋቂዎች አዳዲስ ክህሎቶችን እንዲያገኙና የስራ እድላቸውን እንዲያሳድጉ የሚያስችሉ ስልጠናዎችን ማዘጋጀት።

9 የትምህርት አስተዳደር፡

9.1 የተማከለ አሰራር፡ በሁሉም እርከኖች የተማከለ፣ ግልጽና ተጠያቂነት ያለው የትምህርት አስተዳደር ስርዓት መዘርጋት።

9.2 የአካባቢው ተሳትፎ፡ በአካባቢው ያሉ ማህበረሰቦች የትምህርት ቤቶችን አስተዳደር፣ ፖሊሲ አወጣጥና ክትትል ላይ እንዲሳተፉ ማበረታታት። ወላጆችና ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች በፓርቲው ትምህርት ፖሊሲ አፈጻጸም ላይ ንቁ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ማበረታታት።

የፖሊሲው ትግበራ

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የትምህርት ተቋማት፣ በማህበረሰብ አቀፍ የትምህርት ፕሮግራሞች፣ በሲቪል ማህበራት ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ለፖሊሲው ውጤታማ ትግበራ በቂ በጀት መመደብ፣ የትምህርት ባለሙያዎችን ማብቃት፣ እንዲሁም የክትትልና የግምገማ ሥርዓትን ማጠናከር።
- የፖሊሲው ትግበራ ሂደት በየጊዜው ተገምግሞ አስፈላጊ ማስተካከያዎች ይደረጉበታል።
- ህብረተሰቡ በፖሊሲው ትግበራ ሂደት ውስጥ በንቃት እንዲሳተፍ ማድረግ።
- የትምህርት ሚኒስቴርን አቅም ማጠናከር፣ እንዲሁም የትምህርት ስርዓቱን በዘመናዊ የቴክኖሎጂ መሳሪያዎች ማዘመን።
- በዓለም አቀፍ ደረጃ ያሉ ምርጥ ተሞክሮዎችን በማየት በአገራችን ነባራዊ ሁኔታ ላይ በመመስረት መተግበር።

የመንግስት አደረጃጀት ፖሊሲ

ራዕይ

ፍትሃዊ፣ ቀልጣፋ፣ ተጠያቂነት ያለውና ለህዝብ ተሳትፎ ክፍት የሆነ የመንግስት አደረጃጀት በመገንባት፣ ለዜጎች የተሻለ አገልግሎት የሚሰጥና ዘላቂ ልማትን የሚያረጋግጥ ዲሞክራሲያዊ አስተዳደርን መገንባት።

ተልዕኮ

1. የመንግስት ተቋማትን አደረጃጀትና አሰራር ማሻሻል፡ የመንግስት ተቋማትን ከመሠረቱ በመገምገም፣ አደረጃጀታቸውንና አሰራራቸውን ዘመናዊና ቀልጣፋ ማድረግ። የተቋማትን መዋቅር ከአላማቸው፣ ከኃላፊነታቸውና ከህዝቡ ፍላጎት ጋር በሚጣጣም መልኩ ማስተካከል፡፡
2. የመልካም አስተዳደር መርሆዎችን ማስፈን፡ በመንግስት ተቋማት ውስጥ ግልጽነትን፣ ተጠያቂነትን፣ ህጋዊነትን፣ ፍትሃዊነትንና የህዝብ ተሳትፎን ማረጋገጥ። የመልካም አስተዳደር መርሆዎች በተቋማቱ አሰራር ውስጥ እንዲሰርጹ ማድረግ።

3. የህዝብን ተሳትፎና ቁጥጥር ማረጋገጥ፡ ህዝቡ በፖሊሲ አወጣጥ ሂደት፣ በመንግስት በጀት ዝግጅትና አፈጻጸም፣ እንዲሁም የመንግስት ተቋማትን አሰራር በመከታተል ረገድ ንቁ ተሳትፎ እንዲኖረው ማድረግ። የዜጎችን ድምፅ የሚያስተጋቡ ተቋማትንና ዘዴዎችን መፍጠር።
4. የመንግስት ሰራተኞችን ብቃትና ተነሳሽነት ማሳደግ፡ ብቁና የሰለጠኑ የመንግስት ሰራተኞችን በመመልመልና በማሰልጠን፣ ሙያዊ አቅማቸውንና የስራ ሞራላቸውን ማሳደግ። ተወዳዳሪ ደመወዝና የስራ ጥቅሞችን በመስጠት ተነሳሽነታቸውን ማረጋገጥ።
5. በመንግስት ተቋማት ውስጥ የቴክኖሎጂ አጠቃቀምን ማስፋፋት፡ የመንግስት አገልግሎቶችን ለማቅለል፣ አሰራሮችን ለማቀላጠፍና ግልጽነትን ለማረጋገጥ ዘመናዊ ቴክኖሎጂን በስፋት መጠቀም። የመረጃ ስርዓትን ማዘመንና የዲጂታል አገልግሎቶችን ተደራሽ ማድረግ።
6. የመንግስት ተቋማትን የፋይናንስ አያያዝ ማሻሻል፡ የመንግስት በጀትን በማዘጋጀትና በማስተዳደር ላይ ግልጽነትና ተጠያቂነትን ማስፈን። የመንግስት ገቢዎችን በአግባቡ መሰብሰብና ለህዝብ ጥቅም መዋልን ማረጋገጥ።
7. የመንግስት ተቋማት ለህዝብ ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ፡ የመንግስት ተቋማትን አፈጻጸም በየጊዜው በመገምገም፣ ውጤታማነታቸውን በመለካትና ለህዝብ ሪፖርት እንዲያቀርቡ ማድረግ። ዜጎች በመንግስት አካላት ላይ ቅሬታቸውን በግልጽ እንዲያቀርቡና ምላሽ እንዲያገኙ ምቹ ሁኔታ መፍጠር።
8. የመንግስት ተቋማትን ከሙስና ማጽዳት፡ በሁሉም የመንግስት እርከኖች ላይ ሙስናን ለመከላከልና ለመቆጣጠር የሚያስችሉ ስልቶችን መዘርጋት። የሙስና ወንጀልን የፈጸሙ አካላት ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ።

የፖሊሲው ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 የመንግስት ተቋማት አደረጃጀት (Organization of Government Institutions):

- 1.1 **ውጤታማ አደረጃጀት፡** የመንግስት ተቋማትን አደረጃጀትና አሰራር ከሀገሪቱ የልማት አቅጣጫና ከህዝቡ ፍላጎት ጋር በሚጣጣም መልኩ ማሻሻልና ማዘመን። ተቋማት ግልጽ የሆነ ተልዕኮ፣ ኃላፊነትና የስራ ክፍፍል እንዲኖራቸው ማድረግ።
- 1.2 **የተዋረድ ሥርዓት፡** ግልጽ፣ ቀልጣፋና ተጠያቂነትን የሚያረጋግጥ የተዋረድ ሥርዓት በሁሉም የመንግስት እርከኖች መዘርጋት። በተቋማት መካከል ያለው ግንኙነት ግልጽና የተቀናጀ እንዲሆን ማድረግ።
- 1.3 **ቀልጣፋ መዋቅር፡** የመንግስት መዋቅሮችን በማቃለል ቢሮክራሲን መቀነስና አገልግሎቶች በፍጥነት እንዲሰጡ ማድረግ። አላስፈላጊ የሆኑ መዋቅሮችንና የስራ ሂደቶችን ማስወገድ።
- 1.4 **የስልጣን ክፍፍል፡** በፌደራልና በክልል መንግስታት መካከል ግልጽ የሆነ የስልጣን ክፍፍል እንዲኖር ማድረግ። ሁሉም የመንግስት አካላት በህግ የተሰጣቸውን ስልጣን በአግባቡ እንዲጠቀሙ ማረጋገጥ።
- 1.5 **የፖለቲካ ጣልቃ ገብነትን ማስወገድ፡** የመንግስት ተቋማት ከፖለቲካ ጣልቃ ገብነት ነፃ ሆነው በሙያዊ ብቃት እንዲሰሩ ማድረግ። በፖለቲካ የታቀፉ ቅጥሮችን መገደብና ለሙያተኞች ቦታ መስጠት።

2 የመልካም አስተዳደር መርሆዎች (Principles of Good Governance):

- 2.1 **ግልጽነት:** የመንግስት ተቋማት መረጃዎችን ለህዝብ በግልጽ፣ በወቅቱና በቀላሉ ተደራሽ በሆነ መልኩ እንዲያቀርቡ ማድረግ። የመንግስት በጀት፣ ኮንትራቶች፣ ፖሊሲዎችና ሌሎች አስፈላጊ መረጃዎች በይፋ መታተም አለባቸው።
- 2.2 **ተጠያቂነት:** የመንግስት ባለስልጣናትና ሰራተኞች ለስራቸውና ለውሳኔዎቻቸው ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ። አፈጻጸማቸውን በየጊዜው መገምገምና ውጤታማ ላልሆኑት ተጠያቂነት እንዲኖር ማድረግ።
- 2.3 **ፍትሃዊነት:** የመንግስት ተቋማት ለሁሉም ዜጎች፣ ያለ አድልዎና ልዩነት በእኩልነት እንዲያገለግሉ ማድረግ። በተለይም ለተጋለጡ የህብረተሰብ ክፍሎች ተገቢውን ትኩረት መስጠት።
- 2.4 **ህጋዊነት:** የመንግስት ተቋማት በህግ ተገዢ እንዲሆኑና ህግን በአግባቡ እንዲተገብሩ ማድረግ። ህግን አክብሮ መስራት የመንግስት ሰራተኞች ዋና መለያ መሆን አለበት።
- 2.5 **ተሳትፎ:** ህዝቡ በመንግስት ፖሊሲ አወጣጥ፣ በውሳኔ አሰጣጥና በክትትል ሂደቶች ውስጥ እንዲሳተፍ ምቹ ሁኔታዎችን መፍጠር። የዜጎች አስተያየት እንዲሰማና በአግባቡ እንዲስተናገድ ማድረግ።

3 የህዝብ ተሳትፎና ቁጥጥር (Public Participation and Oversight):

- 3.1 **የህዝብ አስተያየት:** የመንግስት ተቋማት የህዝብን አስተያየት ለመቀበልና ለማስተናገድ የሚያስችሉ ምቹ አሰራሮችን መዘርጋት። ህዝቡ በተለያዩ መድረኮች (ለምሳሌ፡ ስብሰባዎች፣ መድረኮች፣ ማህበራዊ ሚዲያዎች ወዘተ) አስተያየታቸውን በነፃነት እንዲገልጹ ማድረግ።
- 3.2 **የዜጎች ቁጥጥር:** ዜጎች የመንግስት ተቋማትን አፈጻጸም እንዲቆጣጠሩ የሚያበረታቱ አሰራሮችን መፍጠር። ሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችና ሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች በመንግስት አፈጻጸም ላይ ቁጥጥር እንዲያደርጉ ማበረታታት።
- 3.3 **የአቤቱታ ሥርዓት:** ዜጎች በመንግስት ተቋማት ላይ ቅሬታቸውን በግልጽ፣ በቀላሉና በፍጥነት የሚያቀርቡበትና ምላሽ የሚያገኙበት ምቹ ሥርዓት መዘርጋት። የአቤቱታ አቀራረብና አፈታት ሂደቱ ግልጽ፣ ተደራሽና ፍትሃዊ መሆን አለበት።

4 የመንግስት ሰራተኞች (Civil Servants):

- 4.1 **ብቃት:** ብቁና የሰለጠኑ ሰራተኞችን ብቻ በመመልመልና በማሰልጠን በሁሉም የመንግስት ደረጃዎች ላይ እንዲሰማሩ ማድረግ። የመንግስት ሰራተኞች በተመደቡበት የሥራ ዘርፍ ብቃታቸውን እንዲያዳብሩ ተከታታይ ስልጠናዎች መስጠት።
- 4.2 **ተነሳሽነት:** የመንግስት ሰራተኞችን የስራ ሞራልና ተነሳሽነት ለማሳደግ አበረታች የስራ አካባቢ መፍጠር፣ ተወዳዳሪ ደመወዝ መክፈልና የስራ ዕድገታቸውን ማረጋገጥ። የሰራተኞችን አስተያየትና የፈጠራ ሃሳብ በስራ ሂደት ውስጥ እንዲካተት ማድረግ።
- 4.3 **ስነምግባር:** የመንግስት ሰራተኞች በስነምግባር የታነፁና ለህዝብ አገልጋይነት ቀዳሚ ትኩረት እንዲሰጡ ማድረግ። ሙያዊ ስነምግባርንና ህግን አክብሮ በመስራት ረገድ ለሁሉም የመንግስት ሰራተኞች አርአያ የሚሆን አመራር መፍጠር።

- 4.4 **የሰራተኛ ማህበራት** የመንግስት ሰራተኞች መብታቸውን ለማስጠበቅ የሰራተኛ ማህበራትን በነጻነት እንዲመሰርቱ ማድረግ። የሰራተኛ ማህበራት ከመንግስት ጋር በመተባበር የሰራተኞችን መብትና ጥቅም እንዲያስከብሩ ማበረታታት።

5 የቴክኖሎጂ አጠቃቀም (Technology Adoption):

- 5.1 **ዲጂታል አገልግሎት:** የመንግስት አገልግሎቶችን ለማቅለልና ለማቀላጠፍ ዘመናዊ የዲጂታል ቴክኖሎጂዎችን (ለምሳሌ፡ የኦንላይን ፖርታል፣ የሞባይል አፕሊኬሽን) በስፋት መጠቀም። ዜጎች አገልግሎቶችን በቀላሉና በምሽት እንዲያገኙ ማድረግ።
- 5.2 **ዘመናዊ መሠረተ ልማት:** የመንግስት ተቋማት ዘመናዊ የቴክኖሎጂ መሠረተ ልማት (ለምሳሌ፡ ኮምፒውተሮች፣ ፈጣን ኢንተርኔት፣ ሶፍትዌሮች) እንዲሟላቸው ማድረግ። የመንግስት ሰራተኞች እነዚህን መገልገያዎች በአግባቡ እንዲጠቀሙ ስልጠና መስጠት።
- 5.3 **የውሂብ አስተዳደር:** የመንግስት መረጃዎችን በአግባቡ ለመሰብሰብ፣ ለማደራጀት፣ ለመተንተንና ለማስተዳደር የሚያስችል የውሂብ አስተዳደር ስርዓት መዘርጋት። መረጃዎችን በሚስጥር የመያዝና ደህንነታቸውን የማረጋገጥ ስልቶችን መተግበር።

6 የፋይናንስ አያያዝ (Financial Management):

- 6.1 **ግልጽ በጀት አወጣጥ:** የመንግስት በጀት ዝግጅትና አፈጻጸም ግልጽና ተጠያቂነት በተሞላበት አሰራር መመራት አለበት። በጀት በሚዘጋጅበትና በሚተገበርበት ጊዜ የህዝብንና የተለያዩ ባለድርሻ አካላትን አስተያየት መቀበል።
- 6.2 **የሂሳብ አያያዝ:** የመንግስት ተቋማት የሂሳብ አያያዛቸውን ግልጽና ወቅታዊ ማድረግ አለባቸው። የፋይናንስ ሪፖርቶችን በየጊዜው ለህዝብ ይፋ በማድረግ ግልጽነትን ማረጋገጥ።
- 6.3 **የፋይናንስ አዲት:** የመንግስት ተቋማት የፋይናንስ አያያዝ በገለልተኛ አዲተሮች በየጊዜው መፈተሽ አለበት። የአዲት ውጤቶች ግልጽ መሆንና በሙስና የተጠረጠሩ አካላት ላይ ህጋዊ እርምጃ መውሰድ ያስፈልጋል።
- 6.4 **የበጀት ቁጥጥር:** የመንግስት በጀት አፈጻጸም በአግባቡ መከታተልና መቆጣጠር አለበት። በጀቱ በተመደበለት አላማና በተቀመጠው የጊዜ ገደብ መፈጸሙን ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

7 ተጠያቂነት (Accountability):

- 7.1 **የፓርላማ ቁጥጥር:** ፓርላማ የመንግስት አካላትን አፈጻጸም የሚከታተልበትን አሰራር ማጠናከር። ፓርላማ ለመንግስት አካላት ተጠያቂነትን የሚጠይቅበትን አቅም ማሳደግ።
- 7.2 **የፍትህ ሥርዓት:** የፍትህ ሥርዓቱን ነጻነትና ተአማኒነት ማረጋገጥ። ፍትህ ለሁሉም ተደራሽ እንዲሆንና ዜጎች በመንግስት አካላት በደል ሲደርስባቸው ህጋዊ መፍትሄ እንዲያገኙ ማድረግ።
- 7.3 **የአምቡድስማን ተቋም:** የአምቡድስማን ተቋምን አቅም በማጠናከር፣ ዜጎች በመንግስት ላይ የሚያቀርቡትን ቅሬታ በፍጥነትና በገለልተኝነት እንዲመረመርና ተገቢውን ምላሽ እንዲያገኙ ማድረግ። የአምቡድስማን ተቋም በተግባር ነጻና ከማንኛውም ጫና የፀዳ መሆን ይኖርበታል።

7.4 የመገናኛ ብዙኃን ሚና የመገናኛ ብዙኃን የመንግስትን አፈጻጸም በመከታተልና በመዘገብ ረገድ ያላቸውን ሚና ማጠናከር። የመገናኛ ብዙኃን በነጻነት እንዲሰሩ ማድረግና ሃሳባቸውን በነጻነት የመግለጽ መብታቸውን መጠበቅ።

8 ሙስናን መከላከል (Anti-Corruption):

- 8.1 ህጎችን ማጠናከር: ሙስናን ለመከላከል የሚረዱ ጥብቅ ህጎችን ማውጣትና መተግበር። የሙስና ወንጀልን የፈጸሙ አካላት ምንም አይነት ጥበቃ ሳይደረግላቸው ለህግ እንዲቀርቡ ማድረግ።
- 8.2 ተቋማትን ማጠናከር: የሙስና ወንጀልን የሚመረምሩና የሚከታተሉ ተቋማትን አቅም በማጠናከር በነጻነትና በብቃት እንዲሰሩ ማድረግ።
- 8.3 የግልጽነት አሰራር: በመንግስት ግዥ፣ ኮንትራቶችና በሌሎች የፋይናንስ አሰራሮች ላይ ግልጽነትና ተጠያቂነት እንዲኖር ማድረግ።
- 8.4 የህዝብ ተሳትፎ: ህብረተሰቡ ስለ ሙስና አደጋዎች ግንዛቤ እንዲኖረው ማድረግና ሙስናን በመቃወምና በመከላከል ረገድ ንቁ ተሳትፎ እንዲያደርግ ማበረታታት።
- 8.5 የመንግስት ንብረት ጥበቃ የመንግስት ንብረት በአግባቡ እንዲጠበቅና ለህዝብ ጥቅም እንዲውል ማድረግ።

የፖሊሲው ትግበራ

- ይህ ፖሊሲ በሁሉም የመንግስት እርከኖች (በፌዴራል ና በማህበረሰባዊ አስተዳደር) ውስጥ በሚገኙ ተቋማት፣ በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ፖሊሲውን ለመተግበር የሚያስችል በቂ በጀት መመደብ፣ ብቁ የሰው ኃይል ማስማራት፣ እንዲሁም የክትትልና የግምገማ ሥርዓት መዘርጋት።
- የፖሊሲው ትግበራ ሂደት በየጊዜው ተገምግሞ አስፈላጊ ማስተካከያዎች ይደረጉበታል።
- ህዝቡ በፖሊሲው ትግበራ ሂደት ውስጥ በንቃት እንዲሳተፍና አስተያየቱን እንዲሰጥ ማድረግ።
- ከሌሎች አገራት ምርጥ ተሞክሮዎችን በመውሰድ በአገራችን ነባራዊ ሁኔታ ላይ ተመስርቶ መተግበር።

የፋይናንስ ፖሊሲ

ራዕይ

ፍትሃዊ፣ ግልጽ፣ ተጠያቂነት ያለውና በዘላቂነት ላይ የተመሠረተ የፋይናንስ ሥርዓት በመገንባት፣ ለሁሉም ዜጎች ብልጽግናና ለሀገሪቱ ዘላቂ ልማት አስተዋጽኦ ማድረግ።

ተልዕኮ

1. የመንግስት ገቢ አሰባስብን ማሻሻል: ፍትሃዊ፣ ቀልጣፋና ውጤታማ የግብር ሥርዓት በመዘርጋት፣ እንዲሁም የጉምሩክ አሰራርን በማሻሻል የመንግስትን ገቢ ማሳደግ።

2. የመንግስት በጀት አወጣጥንና አጠቃቀምን ማሻሻል፡ ግልጽ፣ ተሳታፊና ተጠያቂነት የተሞላበት በበጀት ዝግጅትና አፈጻጸም ሥርዓት መዘርጋት። በጀቱን ለልማትና ለህዝብ ተጠቃሚነት በሚያግዙ ዘርፎች ላይ በትክክል መመደብ።
3. የፋይናንስ ቁጥጥር ስርዓትን ማጠናከር፡ በሁሉም የመንግስት እርከኖች ጠንካራ የፋይናንስ ቁጥጥር ሥርዓት በመዘርጋት ብክነትንና ሙስናን መከላከል፡፡ የውስጥና የውጭ አዲት ሥርዓትን ማጠናከር።
4. ግልጽነትና ተጠያቂነትን ማስፈን፡ በሁሉም የመንግስት የፋይናንስ አሰራሮች ላይ ግልጽነትና ተጠያቂነትን ማረጋገጥ። የፋይናንስ መረጃዎችን ለህዝብ ተደራሽ ማድረግና የመንግስት ተቋማትን ተጠያቂ ማድረግ።
5. ፍትሃዊ የግብር ሥርዓት መዘርጋት፡ ሁሉም ዜጎች አቅማቸውንና ገቢያቸውን ባገናዘበ መልኩ ግብር እንዲከፍሉ የሚያስችል ፍትሃዊ የግብር ሥርዓት መዘርጋት። ዝቅተኛ ገቢ ላላቸው ዜጎች የግብር ጫናን መቀነስ።
6. የብክነትና የሙስና ተግባራትን መከላከል፡ የመንግስት በጀት በአግባቡ እንዲውልና ብክነትን ለመከላከል የሚያስችሉ ስልቶችን መዘርጋት። ሙስናንና ብልሹ አሰራሮችን በመዋጋት ለህዝብ ገንዘብ ተገቢውን ጥበቃ መስጠት።
7. የኢንቨስትመንትና ቁጠባ ባህልን ማበረታታት፡ ኢንቨስትመንትን ለማበረታታት ምቹ ሁኔታዎችን በመፍጠርና የሀገር ውስጥና የውጭ ባለሀብቶችን መሳብ። የቁጠባ ባህልን ለማዳበር የሚያስችሉ ተቋማትንና ማበረታቻዎችን ማጠናከር።
8. በፋይናንስ ቴክኖሎጂ አጠቃቀምን ማስፋፋት፡ የፋይናንስ አገልግሎቶችን ለማቅለል፣ ለማቀላጠፍና ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ ለማድረግ ዘመናዊ የቴክኖሎጂ መገልገያዎችን መጠቀም። የዲጂታል ፋይናንስ ስርዓትን ማስፋፋት።
9. ለአነስተኛና መካከለኛ ተቋማት (SMEs) ድጋፍ ማድረግ፡ አነስተኛና መካከለኛ ተቋማትን በማበረታታትና የፋይናንስ ድጋፍ በመስጠት ለኢኮኖሚው እድገትና ለስራ ዕድል ፈጠራ የበኩላቸውን እንዲወጡ መደገፍ።

የፖሊሲው ዋና ዋና አቅጣጫዎች

የመንግስት ገቢ አሰባሰብ (Government Revenue Mobilization)

1 የግብር ሥርዓት ማሻሻያ፡

1.1 ፍትሃዊ የግብር ሥርዓት፡ ሁሉም ዜጎች አቅማቸውንና ገቢያቸውን ባገናዘበ መልኩ ግብር እንዲከፍሉ የሚያስችል ፍትሃዊ የግብር ሥርዓት መዘርጋት። ዝቅተኛ ገቢ ላላቸው ዜጎች የግብር ጫና የሚቀንስና ከፍተኛ ገቢ ላላቸው ተመጣጣኝ ግብር የሚጣልበትን ሥርዓት መዘርጋት። የገቢ ግብርን፣ የንብረት ግብርን፣ የንግድ ግብርንና ሌሎች ግብሮችን ማሻሻል።

1.2 ቀልጣፋ አሰራር፡ ግብር የመሰብሰብ አሰራሩን በማሻሻል፣ ቀልጣፋና ለግብር ከፋዮች ምቹ እንዲሆን ማድረግ። ግብር ከፋዮች ግብር የሚከፍሉበትን መንገድ በማመቻቸትና በመረጃ ማዕከላት በመታገዝ ግብር የመክፈል ፍላጎታቸውን ማሳደግ።

- 1.3 **የግብር መሠረት ማስፋት:** ከዚህ ቀደም ግብር የማይከፍሉትን ዘርፎችና አካላትን ወደ ግብር ሥርዓቱ በማስገባት የመንግስትን ገቢ ማሳደግ። ለምሳሌ፡ የዲጂታል ንግድን፣ መደበኛ ያልሆነውን ንግድንና ሌሎች ገቢ የሚያስገኙ ዘርፎችን ወደ ግብር ሥርዓቱ ማስገባት።
- 1.4 **የግብር ስወራ መከላከል:** የግብር ስወራን ለመከላከል ዘመናዊ የቴክኖሎጂ መገልገያዎችን በመጠቀም የግብር አሰባሰብ ሥርዓቱን ማዘመንና ማጠናከር። ግብር አጭብርባሪዎችንና ህገወጥ ተግባራት ላይ የተሳተፉ አካላት ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ።
- 1.5 **የግብር ተመኖችን ማስተካከል:** በየጊዜው የኢኮኖሚ ሁኔታዎችን በመገምገም የግብር ተመኖችን ማስተካከል፡፡ የኢንቨስትመንትንና የንግድ እንቅስቃሴን የሚያበረታቱ የግብር ፖሊሲዎችን መከተል፡፡ ለአነስተኛና መካከለኛ ንግድ ተቋማት ልዩ የግብር ማበረታቻዎችን ማዘጋጀት።

2 የጉምሩክ አሰራር ማሻሻል

- 2.1 **ቀልጣፋ አሰራር:** የጉምሩክ አሰራርን በማቀላጠፍ፣ ንግድን በማሳደግ፣ ጊዜንና ወጪን በመቀነስ ዘመናዊና ቀልጣፋ ማድረግ። የጉምሩክ ሂደቶችን ለማዘመንና ሙስናን ለመከላከል ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም።
- 2.2 **ህጋዊ ንግድን ማበረታታት:** ህጋዊ ንግድን የሚያበረታቱ የጉምሩክ ፖሊሲዎችን መተግበር። ህገወጥ የንግድ እንቅስቃሴን ለመከላከል ጥበቅ ቁጥጥር ማድረግ። አነስተኛና መካከለኛ ንግድ ተቋማት በቀላሉ እንዲሳተፉ ምቹ ሁኔታ መፍጠር።
- 2.3 **የቀረጥ ተመኖች ማስተካከል:** በአስፈላጊ ምርቶች ላይ ተመጣጣኝ የቀረጥ ተመን መወሰን። የሀገር ውስጥ ኢንዱስትሪዎችን ለመደገፍ የሚያስችሉ የጉምሩክ ፖሊሲዎችን መተግበር። ከሌሎች አገሮች ጋር የሚደረጉ የንግድ ስምምነቶችን በማጠናከር የቀረጥ ተመኖችን ማስተካከል፡፡

3 የመንግስት ንብረት አስተዳደር:

- 3.1 **የንብረት ክትትል:** የመንግስት ንብረትን በዘመናዊ የቴክኖሎጂ ስርዓት በመመዝገብና በመከታተል፣ ተጠያቂነትና ግልጽነትን ማረጋገጥ። የመንግስት ንብረት በትክክል መመዝገቡንና ተገቢውን ጥበቃ ማግኘቱን ማረጋገጥ።
- 3.2 **የንብረት አጠቃቀም:** የመንግስት ንብረት በህዝብ ጥቅም ላይ ብቻ እንዲውል ማድረግ። የመንግስት ንብረት አጠቃቀምን በተመለከተ ግልጽ መመሪያዎችንና ቁጥጥሮችን ተግባራዊ ማድረግ።
- 3.3 **ትርፋማነት:** የመንግስት ንብረት በአግባቡ በመጠቀምና በማስተዳደር ገቢን ማሳደግ። የመንግስት ድርጅቶች ትርፋማ እንዲሆኑና ለሀገሪቱ እድገት አስተዋጽኦ እንዲያደርጉ መደገፍ። የመንግስት ድርጅቶች በግልጽነት፣ በተጠያቂነትና በውጤታማነት መመራት አለባቸው።

4 የውጭ ዕርዳታና ብድር

- 4.1 **ዕርዳታ አጠቃቀም** የውጭ ዕርዳታዎችን በአግባቡ በመጠቀም ለቅድሚያ ለተሰጣቸው የልማት ፕሮጀክቶች (ለምሳሌ፡ ትምህርት፣ ጤና፣ የመሰረተ ልማት) ማዋል፡፡ የውጭ ዕርዳታዎች ሀገራዊ ጥቅም በሚያስከብር መንገድ መገኘታቸውንና ጥቅም ላይ መዋላቸውን ማረጋገጥ።
- 4.2 **ብድር አጠቃቀም:** የውጭ ብድር ፖሊሲ ላይ ጥንቃቄ ማድረግ። ብድሮች ለልማት በሚያግዙና የውጭ ምንዛሬ የሚያስገኙ ፕሮጀክቶች ላይ ብቻ እንዲውሉ ማድረግ። የብድር ጫናን

ለመቀነስና አገሪቱ ብድሮችን የመክፈል አቅም እንዲኖራት የሚያስችሉ ስልቶችን መዘርጋት። ከብድር ይልቅ ዕርዳታ ላይ ትኩረት ማድረግ፡፡

የበጀት አወጣጥና አጠቃቀም (Budgeting and Expenditure)

1 በጀት ዝግጅት:

- 1.1 **ግልጽ በጀት:** የመንግስት በጀት ዝግጅት ሂደት ግልጽ፣ ተሳታፊና ከህዝብ ፍላጎት ጋር የተጣጣመ መሆን አለበት። የበጀት ዝግጅት ሂደቱ በህዝብ ውይይትና ግብረ መልስ እንዲታረግ ማድረግ፡፡
- 1.2 **ቅድሚያ መስጠት:** በበጀት ዝግጅት ወቅት ለትምህርት፣ ለጤና፣ ለግብርና፣ ለመሰረተ ልማትና ለሌሎች የልማት ዘርፎች ቅድሚያ መስጠት። በጀቱ የሀገሪቱን የልማት አቅጣጫዎችና የህዝቡን ፍላጎቶች መሠረት ያደረገ መሆን አለበት፡፡
- 1.3 **የረጅም ጊዜ እቅድ:** በጀት ዝግጅት የረጅም ጊዜ ልማት እቅዶችን መሠረት ያደረገ እንዲሆን ማድረግ። የበጀት አፈጻጸም የረጅም ጊዜ ዕቅዶችን ግብ ለማሳካት በሚያስችል መንገድ መመራት አለበት።
- 1.4 **የአካባቢ ተሳትፎ** የአካባቢ መስተዳድሮች የበጀት ዝግጅትና አፈጻጸም ላይ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ማድረግ። የአካባቢውን ፍላጎቶች ባገናዘበ መልኩ በጀት እንዲመደብ ማድረግ።

2 በጀት አፈጻጸም:

- 2.1 **የበጀት ቁጥጥር:** በጀት በአግባቡ መፈጸሙንና በታቀደለት አላማ መዋሉን ለመከታተል የሚያስችል ጠንካራ የቁጥጥር ሥርዓት መዘርጋት። የውስጥና የውጭ ኦዲት ተቋማትን በማጠናከር የፋይናንስ አፈጻጸም ግልጽና ተጠያቂ እንዲሆን ማድረግ።
- 2.2 **አፈጻጸም ሪፖርት:** የበጀት አፈጻጸም ሪፖርቶችን በየጊዜው ለህዝብ ይፋ ማድረግ። ሪፖርቶቹ የገቢና ወጪን ዝርዝር መረጃዎች የያዙና በቀላሉ የሚረዱ መሆን አለባቸው።
- 2.3 **የብክነት መከላከል:** የመንግስት በጀት አላግባብ እንዳይባክንና ለህዝብ ጥቅም ብቻ እንዲውል ጥብቅ እርምጃ መውሰድ። የመንግስት በጀት አጠቃቀም ላይ ጥብቅ ቁጥጥር ማድረግና ብክነትን የሚፈጽሙ አካላት ላይ ተጠያቂነትን ማስፈን።

3 ውጤታማ ወጪ አወጣጥ:

- 3.1 **ለልማት ቅድሚያ መስጠት:** በጀት በሚመደብበት ጊዜ ለልማት፣ ለኢንቨስትመንትና ለዜጎች ተጠቃሚነት የሚያግዙ ፕሮጀክቶች ላይ ቅድሚያ መስጠት።
- 3.2 **ብቃት ያለው ወጪ አወጣጥ:** የመንግስት በጀት በአግባቡና በብቃት መፈጸሙን ማረጋገጥ። በበጀት አፈጻጸም ላይ ብቃት ያላቸው ባለሙያዎችን ማስማራት።
- 3.3 **ቁጠባና ብልህ አወሳሰድ:** የመንግስት በጀት በአግባቡ በመጠቀምና ብክነትን በመቀነስ ቁጠባን ማበረታታት። አላስፈላጊ ወጪዎችን ለመቀነስ የሚያስችሉ ስልቶችን መተግበር። የመንግስት ግዥዎችና ኮንትራቶች በተወዳዳሪነት፣ በግልጽነትና በፍትሃዊነት መከናወናቸውን ማረጋገጥ፡፡

4 የህዝብ ተሳትፎ፡

- 4.1 **በጀት ውይይት፡** ህዝቡ በበጀት ዝግጅትና አፈጻጸም ላይ ንቁ ተሳትፎ እንዲኖረው ምቹ ሁኔታ መፍጠር። ህዝቡ ሃሳቡንና አስተያየቱን በነጻነት እንዲገልጽ ማበረታታት።
- 4.2 **ግልጽ መረጃ፡** የበጀት መረጃዎችን ለህዝብ ተደራሽና ግልጽ ማድረግ። ዜጎች ስለ በጀት አፈጻጸም በቂ መረጃ እንዲኖራቸው ማረጋገጥ። የበጀት ሰነዶች በድረ-ገጽ ላይ እንዲገኙ ማድረግ።
- 4.3 **ክትትል፡** ህብረተሰቡ የበጀት አፈጻጸምን እንዲከታተልና ለሚመለከታቸው አካላት ሪፖርት እንዲያደርግ ማበረታታት። ሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶች የበጀት አፈጻጸም ላይ ቁጥጥር እንዲያደርጉ ማበረታታት።

የፋይናንስ ቁጥጥር (Financial Control)

1 የውስጥ ቁጥጥር፡

- 1.1 **ጠንካራ ስርዓት፡** በሁሉም የመንግስት ተቋማት ውስጥ የውስጥ ቁጥጥር ሥርዓትን በማጠናከር የፋይናንስ ግብይቶች ሁሉ በአግባቡ መመዝገባቸውን፣ መፈጸማቸውንና የገቢና ወጪ መረጃዎች ትክክለኛ መሆናቸውን ማረጋገጥ።
- 1.2 **የሰራተኞች ስልጠና፡** የመንግስት ሰራተኞች በፋይናንስ ቁጥጥር፣ በሂሳብ አያያዝና በሌሎች ተዛማጅ ጉዳዮች ላይ በቂ ስልጠና እንዲያገኙ ማድረግ። ለፋይናንስ ቁጥጥርና አዲት መያተኛ የሆኑ ባለሙያዎችን ማፍራት።
- 1.3 **የመረጃ ቴክኖሎጂ፡** የፋይናንስ ቁጥጥር ሂደትን ለማዘመን፣ ቀልጣፋ ለማድረግና ግልጽነትን ለማረጋገጥ ዘመናዊ የቴክኖሎጂ መገልገያዎችን (ለምሳሌ፡ የፋይናንስ ማኔጅመንት ሶፍትዌር) መጠቀም።

2 የውጭ ቁጥጥር፡

- 2.1 **ገለልተኛ አዲት፡** የመንግስት ተቋማትን የፋይናንስ አያያዝ በገለልተኛና ብቁ አዲተሮች በየጊዜው እንዲመረመር ማድረግ። የአዲት ተቋማትን አቅም ማጠናከርና ነጻነታቸውን ማረጋገጥ።
- 2.2 **የአዲት ሪፖርት፡** የአዲት ሪፖርቶችን በግልጽና በተደራጀ መልኩ ለህዝብ ይፋ ማድረግ። የአዲት ግኝቶች ተገቢውን ትኩረት ማግኘታቸውንና አስፈላጊ ማስተካከያዎች መደረጋቸውን ማረጋገጥ።
- 2.3 **ህጋዊ እርምጃ፡** በአዲት ግኝቶች ላይ ተመስርተው ተገቢውን ህጋዊ እርምጃ መውሰድ። በሙስና፣ በብክነትና በሌሎች ህገ-ወጥ ተግባራት የተሳተፉ አካላትን ለፍርድ ማቅረብና ተጠያቂ ማድረግ።

3 የፓርላማ ቁጥጥር፡

- 3.1 **ፓርላማን ማጠናከር፡** ፓርላማ የመንግስት ፋይናንስ አያያዝ ላይ ጠንካራ ቁጥጥር እንዲያደርግ የሚያስችለውን አቅም ማጠናከር። ፓርላማ የበጀት አፈጻጸምን እንዲከታተል፣ የፋይናንስ ሪፖርቶችን እንዲመረምርና የመንግስት ተቋማትን ተጠያቂ እንዲያደርግ ማድረግ።

- 3.2 **የፓርላማ ኮሚቴዎች:** ፓርላማ በፋይናንስ ጉዳዮች ላይ ልዩ ትኩረት የሚሰጡ ኮሚቴዎችን እንዲያቋቁም ማበረታታት። እነዚህ ኮሚቴዎች በፋይናንስ አፈጻጸም ላይ ቁጥጥር እንዲያደርጉና አስፈላጊውን ማስተካከያ እንዲመክሩ ማድረግ።

ግልጽነትና ተጠያቂነት (Transparency and Accountability)

1 መረጃ ተደራሽነት:

- 1.1 **የፋይናንስ መረጃዎች:** ሁሉም የፋይናንስ መረጃዎች (የበጀት ዝርዝር፣ የኮንትራት መረጃ፣ የገቢና ወጪ ሪፖርቶች) ለህዝብ ተደራሽ መሆን አለባቸው። መረጃዎችን በተለያዩ መንገዶች ለህዝብ ክፍት ማድረግ (ለምሳሌ፡ ድረ-ገጽ፣ ጋዜጦች፣ ሬዲዮ፣ ቴሌቪዥን)።
- 1.2 **ቀላል ቋንቋ:** የፋይናንስ መረጃዎች ህዝቡ በቀላሉ ሊረዳው በሚችል መልኩ መቅረብ አለባቸው።
- 1.3 **ማብራሪያ መስጠት:** ዜጎች ስለ ፋይናንስ ጉዳዮች ጥያቄ ሲያቀርቡ መንግስት ግልጽና ወቅታዊ ማብራሪያ መስጠት አለበት።

2 ተጠያቂነት:

- 2.1 **ተጠያቂነትን ማረጋገጥ:** የመንግስት ባለስልጣናትና ሰራተኞች ለስራቸው፣ ለውሳኔዎቻቸውና ለፋይናንስ አያያዛቸው ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ። ለዚህም የሚያስችል ግልጽ የሥራ ግምገማ ሥርዓት መዘርጋት።
- 2.2 **የተጠያቂነት ሥርዓት** በመንግስት ተቋማት ውስጥ ተጠያቂነትን የሚያበረታታና የሚፈጽሙ አካላት ላይ ተገቢውን እርምጃ የሚወስድ አሰራር መዘርጋት።

3 የሙስና መከላከል

- 3.1 **ህግና ደንብ:** ሙስናን ለመከላከል የሚረዱ ጠንካራ ህጎችንና ደንቦችን ማውጣትና መተግበር። የሙስና ወንጀልን የፈጸሙ አካላት ላይ ምንም አይነት ጥበቃ ሳያደርጉ ለፍርድ ማቅረብ።
- 3.2 **የሙስና መቆጣጠሪያ ተቋማት:** ሙስናን የሚመረምሩና የሚቆጣጠሩ ተቋማትን ማጠናከር። እነዚህ ተቋማት ሙስናን ለመከላከልና ለመቆጣጠር አስፈላጊ የሆኑትን መሳሪያዎችና ባለሙያዎች ማሟላት።
- 3.3 **የዜጎች ተሳትፎ:** ህብረተሰቡ በሙስና ላይ ጥበቅ ክትትል እንዲያደርግና ሙስናን በመቃወም ረገድ ንቁ ተሳትፎ እንዲኖረው ማበረታታት።
- 3.4 **የንብረት ምዝገባ** የመንግስት ባለስልጣናትና ሰራተኞች ንብረታቸውን በየጊዜው እንዲመዘግቡ ማድረግ። ይህ አሰራር ሙስናን ለመከላከልና ለመቆጣጠር ይረዳል።

4 የሲቪል ማህበረሰብ ሚና:

- 4.1 **ክትትልና ግምገማ:** ሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶች በመንግስት በጀት ዝግጅትና አፈጻጸም ላይ እንዲሳተፉና እንዲቆጣጠሩ መደገፍ። መንግስት ለሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶች መረጃ እንዲሰጥና ለሚሰጡት አስተያየት አዎንታዊ ምላሽ እንዲሰጥ ማድረግ።

- 4.2 **ግንዛቤ ማስጨበጥ:** ሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶች ለህብረተሰቡ ስለ ፋይናንስ ጉዳዮች ግንዛቤ እንዲያገኙና ተሳትፏቸውን እንዲያሳድጉ ማበረታታት።

የኢንቨስትመንትና የቁጠባ ባህል (Investment and Savings Culture)

1 ኢንቨስትመንትን ማበረታታት:

- 1.1 **ምቹ ሁኔታ:** በአገሪቱ ውስጥ ኢንቨስትመንትን ለማበረታታት ምቹ ሁኔታዎችን መፍጠር። የቢሮክራሲን መቀነስ፣ የመሬት አቅርቦትን ማመቻቸት፣ የንግድ ፈቃድ አሰጣጥ ሂደትን ማቀላጠፍና የህግ ከለላን ማረጋገጥ።
- 1.2 **ማበረታቻዎች:** ለአገር ውስጥና ለውጭ ባለሀብቶች ምቹ የግብር፣ የመሬት፣ የብድርና ሌሎች ማበረታቻዎችን ማዘጋጀት። በስራ ዕድል ፈጠራ፣ በቴክኖሎጂ ሽግግርና በኢኮኖሚው እድገት ላይ ለውጥ የሚያመጡ ኢንቨስትመንቶችን ማበረታታት።
- 1.3 **የኢንቨስትመንት መረጃ:** ለባለሀብቶች ተደራሽ የሆኑ የኢንቨስትመንት መረጃዎችን በተለያዩ የመገናኛ ዘዴዎች ማቅረብ። የኢንቨስትመንት እድሎችን፣ አስራሮችንና ተግዳሮቶችን በግልጽ ማሳወቅ።
- 1.4 **የኢንቨስትመንት ዋስትና ባለሀብቶች** ኢንቨስትመንታቸው የተጠበቀ መሆኑን ማረጋገጥ። የኢንቨስትመንት አዋጆችን ማሻሻልና ለባለሀብቶች ምቹ ሁኔታ መፍጠር።

2 የቁጠባ ባህልን ማዳበር

- 2.1 **ቁጠባን ማበረታታት:** ህብረተሰቡ የቁጠባ ባህል እንዲያዳብርና ገንዘባቸውን በባንክና በሌሎች የቁጠባ ተቋማት እንዲያስቀምጡ ማበረታታት። ለቁጠባ የሚውሉ ተቋማትንና አማራጮችን ማስፋትና ማጠናከር።
- 2.2 **ቀላል የባንክ አገልግሎት:** ሁሉም ዜጎች፣ በተለይም ዝቅተኛ ገቢ ያላቸው ዜጎች ተደራሽና ምቹ የባንክ አገልግሎት እንዲያገኙ ማድረግ። የባንክ ቅርንጫፎችን ቁጥር ማሳደግና የሞባይል ባንክንግ አገልግሎቶችን ማስፋት።
- 2.3 **የፋይናንስ ትምህርት** ህዝቡ ስለ ገንዘብ አያያዝ፣ በጀት አወጣጥ፣ ቁጠባ፣ ብድርና ኢንቨስትመንት አስፈላጊነት በቂ ግንዛቤ እንዲኖረው ማድረግ። የፋይናንስ ትምህርትን በስርአተ ትምህርት ውስጥ ማካተት።

3 አነስተኛና መካከለኛ ተቋማት (SMEs)

- 3.1 **ብድርና ድጋፍ:** አነስተኛና መካከለኛ ተቋማት የፋይናንስ ብድር፣ የስልጠና እድልና ሌሎች ድጋፎችን በቀላሉ እንዲያገኙ ማድረግ። ለአነስተኛና መካከለኛ ተቋማት በተመጣጣኝ ዋጋ ብድርና ድጋፍ የሚሰጡ ተቋማትን ማጠናከር።
- 3.2 **የክህሎት ስልጠና:** አነስተኛና መካከለኛ ተቋማትን የሚያስተዳድሩ ባለሙያዎች በቂ ስልጠናና ድጋፍ እንዲያገኙ ማድረግ። ለተቋማቱ ባለቤቶችና ሰራተኞች የአመራር፣ የንግድ ስራና የሂሳብ አያያዝ ስልጠና መስጠት።

3.3 የገበያ ትስስር፡ አነስተኛና መካከለኛ ተቋማት ምርቶቻቸውን በቀላሉ እንዲያስተዋውቁና ለገበያ እንዲያቀርቡ መደገፍ። በንግድ ትርጉሞች፣ በኤግዚቢሽኖችና በሌሎች የገበያ መድረኮች ላይ እንዲሳተፉ መደገፍ።

የፖሊሲው ትግበራ

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት (ለምሳሌ፡ የገንዘብ ሚኒስቴር፣ ብሔራዊ ባንክ፣ የግብር እና ጉምሩክ ባለስልጣን፣ የኢንቨስትመንት ኮሚሽን)፣ በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ፖሊሲውን ለመተግበር የሚያስችል በቂ በጀት መመደብ፣ ብቁ የሰው ኃይል ማስማራት፣ የክትትል ስርዓትን ማጠናከርና ህብረተሰቡን ማሳተፍ።
- የፖሊሲው ትግበራ ሂደት በየጊዜው ተገምግሞ አስፈላጊ ማስተካከያዎች ይደረጉበታል።
- ከሌሎች አገራት የተሻሉ ተሞክሮዎችን በመውሰድና በኢትዮጵያ ነባራዊ ሁኔታ ላይ በመመስረት ፖሊሲውን በተግባር ማዋል ።

የፍትህ ሥርዓት ፖሊሲ

ራዕይ

ፍትህ ለሁሉም የሰፈነባት፣ የህግ የበላይነት የከበረባት፣ የሰብዓዊ መብቶች የተከበሩባትና ሁሉም ዜጋ ያለአድልዎ ፍትህ የሚያገኝባት ኢትዮጵያን መፍጠር።

ተልዕኮ

1. የፍትህ ተቋማትን ነጻነትና ተጠያቂነት ማረጋገጥ፡ ፍርድ ቤቶችን፣ አቃቤ ህጎችንና ሌሎች የፍትህ ተቋማትን ከፖለቲካ ጣልቃ ገብነት ነጻ ማድረግ። እነዚህ ተቋማት ለህግ ብቻ ተገዢ ሆነው ተጠያቂነት ባለበት ሁኔታ እንዲሰሩ ማድረግ።
2. የህግ የበላይነትን ማስፈን፡ ሁሉም ዜጎች በህግ ፊት እኩል መሆናቸውን በማረጋገጥ፣ ፍትሃዊና ተደራሽ የሆኑ ህጎችን በማውጣትና ተፈጻሚነታቸውን በማረጋገጥ የህግ የበላይነትን ማስፈን።
3. የሰብዓዊ መብቶችን መጠበቅና ማስከበር፡ የዜጎችን መሰረታዊ ሰብዓዊ መብቶች (በህይወት የመኖር፣ በነጻነት የመንቀሳቀስ፣ በሃሳብ የመግለጽ፣ በሰላም የመሰብሰብ)፣ እንዲሁም ሌሎች መብቶችን መጠበቅና ማስከበር።
4. ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ የሆነ የፍትህ አገልግሎት መስጠት፡ የፍርድ ቤቶችና ሌሎች የፍትህ አገልግሎቶች ለሁሉም ዜጎች ተደራሽና ተመጣጣኝ እንዲሆኑ ማድረግ። በተለይም ለድሆች፣ ለሴቶችና ለተጋለጡ የህብረተሰብ ክፍሎች ልዩ ትኩረት መስጠት።
5. የፍትህ ባለሙያዎችን ብቃትና ስነምግባር ማሳደግ፡ የፍትህ ባለሙያዎች (ዳኞች፣ አቃቤ ህጎች፣ ጠበቆች፣ ፖሊሶች) ብቁና በሙያ ስነምግባር የታነፁ እንዲሆኑ ማድረግ። ተከታታይነት ያለው ስልጠናና የሙያ እድገት እንዲኖራቸው መደገፍ።

6. **የፍትህ ሥርዓቱን ቀልጣፋና ዘመናዊ ማድረግ፡** የፍትህ ሥርዓቱን ዘመናዊ ቴክኖሎጂን በመጠቀም ማቀላጠፍ። የመረጃ አያያዝንና የፍርድ ቤት ሂደቶችን በዲጂታል ቴክኖሎጂ ማዘመን።
7. **የህዝቡን ተሳትፎ በፍትህ ሥርዓቱ ውስጥ ማሳደግ፡** ህዝቡ በፍትህ ሥርዓቱ ውስጥ እንዲሳተፍ ማበረታታት። የህዝቡን አስተያየት በመቀበልና በመተግበር የፍትህ ስርዓቱን ተደራሽና ተአማኒነት ያለው ማድረግ።
8. **የማረሚያ ቤቶችን ሁኔታ ማሻሻል፡** የማረሚያ ቤቶችን ሁኔታ ሰብዓዊ መብቶችን በሚያከብር መልኩ ማሻሻል፡፡ የታራሚዎች መብት እንዲከበርና የተሀድሶ ፕሮግራሞች እንዲጠናከሩ ማድረግ።
9. **የአካባቢ ፍትህ ሥርዓትን ማጠናከር፡** የአካባቢ ፍርድ ቤቶችንና ሽምግልናዎችን በማጠናከር፤ በአካባቢው ያሉ ግጭቶች በሰላማዊ መንገድ እንዲፈቱ ማድረግ።
10. **የፍትህ ሥርዓትን ከሙስናና ከብልሹ አሰራር ማጽዳት፡** ሙስናን ለመከላከል የሚረዱ ጠንካራ ህጎችን በማውጣትና በመተግበር፤ ተጠያቂነትን በማረጋገጥና የፍትህ አካላትን ከብልሹ አሰራር ነጻ ማድረግ፡፡

የፖሊሲው ዋና ዋና አቅጣጫዎች

የፍትህ ተቋማት ነጻነትና ተጠያቂነት (Independence and Accountability of Justice Institutions)

1 የፍርድ ቤቶች ነጻነት፡

- 1.1 **የፍርድ ቤቶች ነጻነት፡** የፍርድ ቤቶች ነጻነታቸውን ጠብቀው በህግ ብቻ እንዲመሩ የሚያስችል ምቹ ሁኔታ መፍጠር። የፍርድ ቤቶች ስልጣን ከማንኛውም አይነት ፖለቲካዊም ሆነ ሌላ ጣልቃ ገብነት ነጻ መሆን አለበት፡፡
- 1.2 **የዳኞች ሹመት፡** ዳኞች የሚሾሙበት ስርዓት ግልጽ፤ ተአማኒነት ያለውና በህግ የተደገፈ እንዲሆን ማድረግ፡፡ ዳኞች በሙያቸው ብቃት፤ በስነ ምግባራቸውና በገለልተኛነታቸው ብቻ እንዲሾሙ ማድረግ። ለዳኞች ሹመት ግልጽ የሆነ መመዘኛ ማዘጋጀትና በተወዳዳሪነት እንዲመረጡ ማድረግ።
- 1.3 **የገንዘብ ነጻነት፡** ፍርድ ቤቶች በጀትና የገንዘብ አቅርቦታቸው ከማንኛውም አካል ጣልቃ ገብነት ነጻ ሆኖ በአግባቡ እንዲመደብ ማድረግ። ፍርድ ቤቶች በጀት በመመደብ ላይ ራሳቸውን ችለው የሚወስኑበትን አሰራር መዘርጋት።
- 1.4 **የዳኞች ደህንነት፡** የዳኞች ደህንነት እንዲጠበቅ ማድረግ። ዳኞች ያለፍርሃትና በነጻነት እንዲሰሩ የሚችሉበትን አሰራር መዘርጋት።

2 የአቃቤ ህጎች ነጻነት፡

- 2.1 **የአቃቤ ህጎች ነጻነት፡** የአቃቤ ህግ ተቋማት በነጻነትና በገለልተኝነት እንዲሰሩ ማድረግ። አቃቤ ህጎች ጉዳዮችን በሚመረምሩበት፤ ክስ በሚመሰርቱበትና በሚከራከሩበት ወቅት ከማንኛውም ጫና ነጻ መሆን አለባቸው።
- 2.2 **የአቃቤ ህጎች ሹመት፡** አቃቤ ህጎች የሚሾሙበት ስርዓት ግልጽ፤ ተአማኒነት ያለውና ፍትሃዊ እንዲሆን ማድረግ። አቃቤ ህጎች በህግ፤ በብቃት፤ በስነ ምግባርና በገለልተኛነት እንዲሾሙ ማረጋገጥ።

2.3 **የአቃቤ ህጎች ስልጠና:** አቃቤ ህጎች ወቅታዊና የተሻሻሉ የህግ እውቀት እንዲኖራቸው የማድረግና በስነምግባር የታነፁ እንዲሆኑ ማስተማር።

3 የፖሊስ ተቋም ተጠያቂነት:

3.1 **የፖሊስ ተጠያቂነት:** የፖሊስ ተቋማት ለህዝብ ተጠያቂነት እንዲኖራቸው የሚያስችል አሰራር መዘርጋት። የፖሊስ አባላት ስራቸውን በህግና በሰብዓዊ መብት መርሆዎች መሰረት መፈጸማቸውን ማረጋገጥ።

3.2 **የፖሊስ ስነምግባር:** የፖሊስ አባላት በስነምግባር የታነፁ እንዲሆኑና የህግ የበላይነትን እንዲያከብሩ ማድረግ። ለፖሊስ አባላት የስነምግባር ስልጠና መስጠትና አሰራራቸውን መከታተል።

3.3 **የፖሊስ ቅሬታ ሰሚ:** ዜጎች በፖሊስ አካላት ላይ የሚያነሷቸውን ቅሬታዎች በገለልተኛነትና በፍትሃዊነት የሚመረምር አካል ማቋቋም፤ እንዲሁም ዜጎች ቅሬታቸውን በአግባቡ እንዲያቀርቡና ምላሽ እንዲያገኙ ምቹ አሰራር መዘርጋት።

3.4 **የፖሊስ ቁጥጥር:** የፖሊስ ተቋማትን በአግባቡ ለመቆጣጠር የሚያስችሉ የውስጥና የውጭ ቁጥጥር ስርዓቶችን መዘርጋት። ሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶች በፖሊስ አሰራር ላይ ቁጥጥር እንዲያደርጉ ማበረታታት።

የህግ የበላይነት (Rule of Law)

1 ህጎች ፍትሃዊ መሆን:

1.1 **ፍትሃዊ ህጎች:** በሀገሪቱ የሚወጡ ህጎች ፍትሃዊ፣ ከህገ መንግስቱ ጋር የሚጣጣሙ፣ የሰብአዊ መብቶችን የሚያከብሩና የህዝቡን ጥቅም የሚያስጠብቁ መሆን አለባቸው። አድልዎና ልዩነትን የሚያበረታቱ ህጎችን መቀየርና ማሻሻል።

1.2 **የህግ አውጪ አካል:** የህግ አውጪው አካል (ፓርላማ) ህጎችን ሲያወጣ የህዝብንና የሚመለከታቸውን ባለድርሻ አካላት አስተያየት እንዲያካትት ማድረግ። ረቂቅ ህጎችን ለህዝብ ይፋ በማድረግ አስተያየት እንዲሰጥባቸው ምቹ ሁኔታ መፍጠር።

1.3 **የህግ ትርጉም:** ህጎች በማያሻማና በግልጽ ቋንቋ መጻፍና መተርጎም አለባቸው። ህጎች ለሁሉም ዜጎች ለመረዳት ቀላልና ተደራሽ መሆን አለባቸው።

2 የህግ ተፈጻሚነት:

2.1 **ሁሉን አቀፍነት:** ህጎች በሁሉም ዜጎች ላይ በእኩልነትና ያለአድልዎ መተግበር አለባቸው። ማንኛውም ዜጋ ከህግ በላይ እንዳልሆነ ማረጋገጥ። ህጎች ለሁሉም ተፈጻሚ መሆናቸውን ማረጋገጥ።

2.2 **ተፈጻሚነት:** ህጎች በሁሉም የመንግስት ተቋማትና ባለስልጣናት እንዲሁም በዜጎች መፈጸም አለባቸው። ህጎች በአግባቡ እንዲተገበሩ መከታተልና መቆጣጠር። የህግ ጥሰት በሚፈጠርበት ጊዜ ህጋዊ እርምጃ መውሰድ።

2.3 **ህግን አለማክበር:** ህግን የማይፈጽሙ አካላት ላይ ምንም አይነት ጥበቃ ሳይደረግላቸው ተገቢውን ህጋዊ እርምጃ መውሰድ። ህግን አለማክበር የሚያስከትለውን አደጋና መዘዝ ለህዝቡ ማስተማር።

3 ህጎችን ማሻሻል:

3.1 **የህግ ማሻሻያ ወቅታዊ የሆኑ ችግሮችን ለመፍታት፣** ፍትህን ለማረጋገጥና የህብረተሰቡን ፍላጎት ለማሟላት አስፈላጊ የሆኑትን ህጎች በየጊዜው ማሻሻል። ጊዜ ያለፈባቸውንና የህዝቡን ፍላጎት የማያሟሉ ህጎችን መቀየር።

3.2 **የህግ ማሻሻያ ተሳትፎ:** የህግ ማሻሻያ ሂደት ላይ የህዝብን፣ የሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችንና የሚመለከታቸውን ባለድርሻ አካላትን ተሳትፎ ማረጋገጥ። የህዝብን አስተያየት ሰምቶና ተቀብሎ ወደ ህግ እንዲለወጥ ማድረግ።

3.3 **የህግ ምርምር:** የህግ ማሻሻያ ላይ ምርምር የሚያካሂዱ ተቋማትን ማጠናከር። ህጎች በምርምርና ጥናት ላይ የተመሰረቱ እንዲሆኑ ማድረግ።

የሰብዓዊ መብቶች ጥበቃና ማስከበር (Protection and Enforcement of Human Rights)

1 የዜጎች መብት:

1.1 **መብቶችን ማረጋገጥ:** የዜጎችን መሰረታዊ ሰብዓዊ መብቶች (በህይወት የመኖር፣ በነጻነት የመንቀሳቀስ፣ በሃሳብ የመግለጽ፣ በሰላም የመሰብሰብ፣ በሃይማኖት የመምረጥ፣ ወዘተ) መጠበቅና ማረጋገጥ። የዜጎች መብቶች በህገ መንግስቱ የተከበሩ መሆናቸውን ማረጋገጥ።

1.2 **መብቶችን ማስከበር:** ዜጎች መብቶቻቸውን እንዲያውቁ፣ እንዲጠብቁና እንዲጠቀሙ የሚያስችሉ ስልቶችን መንደፍና መተግበር። የዜጎች መብቶች በሚጣሱበት ጊዜ በፍጥነት ምላሽ መስጠት።

2 የተጋለጡ አካላት:

2.1 **ልዩ ጥበቃ:** ሴቶች፣ ህጻናት፣ አካል ጉዳተኞች፣ አረጋውያንና ሌሎች ተጋላጭ የህብረተሰብ ክፍሎች ከማንኛውም አይነት ጥቃትና በደል ጥበቃ እንዲያገኙ ማድረግ። እነዚህን ተጋላጭ አካላት ለመጠበቅ የሚያስችሉ ልዩ ፖሊሲዎችንና ህጎችን ማውጣት።

2.2 **የልዩ ፍላጎት ትኩረት:** ለእነዚህ አካላት ልዩ ትኩረት በመስጠት ፍትሃዊ የጤና፣ የትምህርትና የስራ እድል እንዲያገኙ ማድረግ። ተገቢውን ድጋፍና ጥበቃ በመስጠት የኑሮ ደረጃቸውን ማሻሻል።

3 የህግ ክለላ:

3.1 **ህጋዊ ክለላ:** ሁሉም ዜጎች ከህግ ፊት እኩል እንደሆኑ ማረጋገጥና የህግ ክለላ እንዲያገኙ ማድረግ። ዜጎች በህግ ፊት እኩል መሆናቸውን በተግባር ማሳየት።

3.2 **ነጻ የህግ አማካሪ:** የገንዘብ አቅም ለሌላቸው ዜጎች ነጻ የህግ አማካሪ አገልግሎት መስጠት። ይህ አገልግሎት በፍጥነትና በብቃት ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ መሆን አለበት።

4 ማስቃየትና ኢ-ሰብአዊ አያያዝ:

- 4.1 **መከላከል:** ማንኛውንም ዓይነት ማስቃየትና ኢ-ሰብአዊ አያያዝ መከላከል፡፡ ማስቃየትና ኢ-ሰብአዊ አያያዝ የሚፈጽሙ አካላት ላይ ጥብቅ እርምጃ መውሰድና ተጠያቂ ማድረግ።
- 4.2 **መከላከል:** ማስቃየትና ኢ-ሰብአዊ አያያዝን ለመከላከል የሚያስችሉ ስልቶችን መዘርጋት። ማረሚያ ቤቶችንና የፖሊስ ጣቢያዎችን በየጊዜው መፈተሽ። በህገ-ወጥ መንገድ የታሰሩ ዜጎች በአስቸኳይ እንዲፈቱ ማድረግ።
- 4.3 **ምርመራ** ማስቃየትና ኢ-ሰብአዊ ድርጊቶች በአስቸኳይና በገለልተኛነት መመርመርና ተጠያቂዎችን ለፍርድ ማቅረብ።

5 የፕሬስ ነጻነትና የመረጃ መብት:

- 5.1 **የፕሬስ ነጻነት:** የመገናኛ ብዙኃን በነጻነት እንዲሰሩና ሃሳባቸውን በነጻነት እንዲገልጹ ማድረግ። የፕሬስ ነጻነትን የሚገድቡ ህጎችን መቀየርና ማሻሻል። የመገናኛ ብዙኃን ለህዝብ እውነትንና መረጃን ለማቅረብ የሚያደርጉትን ጥረት መደገፍ።
- 5.2 **መረጃ የማግኘት መብት:** ዜጎች ለመንግስት መረጃዎች በቀላሉ ተደራሽ እንዲሆኑ ማድረግ። የመንግስት አካላት መረጃዎችን በወቅቱና በግልጽ ለህዝብ እንዲያቀርቡ ማድረግ። ህዝቡ የመንግስት አፈጻጸምን እንዲከታተልና መረጃ እንዲያገኝ መደገፍ።

ተደራሽ የፍትህ አገልግሎት (Access to Justice)

1 ቀላል አሰራር:

- 1.1 **የአገልግሎት ማዕከላት:** ፍርድ ቤቶችና ሌሎች የፍትህ ተቋማት ለህዝብ ተደራሽ እንዲሆኑ በአቅራቢያቸው አገልግሎት መስጫ ማዕከላት እንዲኖራቸው ማድረግ። በተለይ በገጠርና ሩቅ አካባቢዎች የሚኖሩ ዜጎች የፍትህ አገልግሎት እንዲያገኙ ጥረት ማድረግ።
- 1.2 **የአገልግሎት መስጫ ቦታዎች:** የአገልግሎት መስጫ ቦታዎች ምቹ፣ ንጹህ፣ ጸጥ ያለና ለሁሉም ሰው ተደራሽ መሆን አለባቸው። አካል ጉዳተኞች አገልግሎቶችን ያለ ምንም ችግር ማግኘት መቻል አለባቸው።
- 1.3 **ቀላል የአሰራር ስርዓት** በፍትህ አካላት ውስጥ የሚሰጡ አገልግሎቶች አሰጣጥ ቀልጣፋና ቀላል እንዲሆኑ ማድረግ። ዜጎች ያለአላስፈላጊ ጫና አገልግሎቶችን እንዲያገኙ ማድረግ።

2 የህግ ድጋፍ:

- 2.1 **ነጻ የህግ እርዳታ:** የገንዘብ አቅም ለሌላቸው ዜጎች ነጻ የህግ ድጋፍ እንዲያገኙ ማድረግ። የነጻ የህግ ድጋፍ አገልግሎት ተቋማትን በማጠናከር አቅማቸውን ማሳደግ።
- 2.2 **መረጃና ምክር:** ዜጎች ስለ ህጋዊ መብቶቻቸውና ስለ ፍትህ ስርዓቱ አጠቃላይ መረጃና ምክር እንዲያገኙ ማድረግ። የመረጃ መስጫ ማዕከላት፣ የህግ መርጃ ድህረ ገጾችና የስልክ መስመሮችን መዘርጋት።
- 2.3 **አማካሪ አገልግሎት:** የህግ አማካሪ አገልግሎትን በሁሉም የፍትህ ተቋማት ማጠናከር። ዜጎች ለችግሮቻቸው ተገቢውን መፍትሄ እንዲያገኙ መርዳት።

3 የባህል ፍርድ ቤቶች:

- 3.1 **አካታች ሥርዓት:** ባህላዊ ፍርድ ቤቶችን አክብሮ መቀበልና ማጠናከር። ባህላዊ ፍርድ ቤቶች በህብረተሰቡ ዘንድ ያላቸውን ተቀባይነት ማረጋገጥና ተደራሽነታቸውን ማስፋት።
- 3.2 **ከህግ ጋር ማጣጣም:** ባህላዊ ፍርድ ቤቶች ከህገ መንግስቱና ከሌሎች አገራዊ ህጎች ጋር የሚጣጣም አሰራር እንዲከተሉ ማድረግ። ባህላዊ ፍርድ ቤቶች የህግ የበላይነትን ማክበርና ሰብአዊ መብቶችን መጠበቅ መቻል አለባቸው።
- 3.3 **የፍርድ አሰጣጥ ሂደት:** ባህላዊ ፍርድ ቤቶች የሚያስተላልፏቸው ውሳኔዎች ፍትሃዊና አድልዎ የሌለባቸው መሆን አለባቸው። የሴቶችንና የተጋለጡ የህብረተሰብ ክፍሎችን መብቶች የሚያከብሩ መሆን አለባቸው።

4 የሴቶች ፍትህ:

- 4.1 **ልዩ ድጋፍ:** ሴቶች በፍትህ ስርዓቱ ተገቢውን ተጠቃሚ እንዲሆኑ ልዩ ድጋፍ መስጠት። በሴቶች ላይ የሚፈጸሙ ጥቃቶች (ለምሳሌ፡ የአስገድዶ መደፈር ወንጀል፣ የቤት ውስጥ ጥቃት) በአግባቡ እንዲመረመሩ፣ እንዲዳኙና ተገቢው ቅጣት እንዲሰጥ ማድረግ።
- 4.2 **የሴቶች ተሳትፎ:** ሴቶች በሁሉም የፍትህ አካላት ውስጥ በአመራርነት እንዲሳተፉና ድምጻቸው እንዲደመጥ ማድረግ። የሴቶችን መብት ለማስጠበቅ የሚሰሩ የሴቶች ድርጅቶችን መደገፍና ማበረታታት።
- 4.3 **ልዩ ፍርድ ቤቶች** በሴቶች ላይ ለሚፈጸሙ ጥቃቶች ልዩ ፍርድ ቤቶችን በማቋቋም ሴቶች በተመቻቸ ሁኔታ ፍትህ እንዲያገኙ ማድረግ።
- 4.4 **የስነ-ልቦና ድጋፍ** ሴቶች ከጥቃት በኋላ የስነ ልቦና ድጋፍ እንዲያገኙ ማድረግ።

የፍትህ ባለሙያዎች ብቃትና ስነምግባር (Competence and Ethics of Justice Professionals)

1 የፍትህ ባለሙያዎች ስልጠና:

- 1.1 **ብቁ ባለሙያዎች:** የፍትህ ባለሙያዎች (ዳኞች፣ አቃቤ ህጎች፣ ጠበቆች፣ ፖሊሶች፣ የፍርድ ቤት ሰራተኞች፣ የማረሚያ ቤት ሰራተኞች) በህግ፣ በሰብአዊ መብቶች፣ በፍትህ አስተዳደርና በሌሎች አስፈላጊ ጉዳዮች ዙሪያ የሰለጠኑና ብቁ እንዲሆኑ ማድረግ። ለፍትህ ባለሙያዎች ተከታታይነት ያለው ስልጠና መስጠት።
- 1.2 **የሙያ ትምህርት:** የፍትህ ባለሙያዎች የሙያ ስነ ምግባርን፣ የፍትሃዊነትን መርሆችና የህዝብን ጥቅም የሚያከብሩ መሆን አለባቸው። የፍትህ ባለሙያዎች ስልጠና በስነ ምግባር ላይ የሚያተኩር እንዲሆን ማድረግ።
- 1.3 **ልምድ ልውውጥ:** የፍትህ ባለሙያዎች ከሌሎች አገራት ልምድ ካላቸው ባለሙያዎች ጋር ልምድ እንዲለዋወጡ ምቹ ሁኔታ መፍጠር፡፡

2 የስነምግባር ደንቦች:

- 2.1 **የስነምግባር መርሆዎች:** የፍትህ ባለሙያዎች በስነምግባር የታነጹና ለፍትህና ለህግ የበላይነት ቁርጠኛ እንዲሆኑ ማድረግ። ለፍትህ ባለሙያዎች የሚሆን ዝርዝር የስነምግባር መመሪያ ማዘጋጀት።
- 2.2 **የስነምግባር ኮሚቴ:** የፍትህ ባለሙያዎች የስነምግባር ደንብን መፈጸማቸውን የሚከታተልና የሚገመግም ገለልተኛ ኮሚቴ ማቋቋም። በስነምግባር ጉድለት የተገኙ ባለሙያዎች ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ።
- 2.3 **የግጭት አፈታት** የፍትህ ባለሙያዎች የግጭት አፈታት ስልጠና በመስጠት ክሶችን በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት የሚያስችል አቅም እንዲያዳብሩ ማድረግ።

3 የፍትህ አካላት ደህንነት:

- 3.1 **ደህንነት:** የፍትህ አካላት (ዳኞች፣ አቃቤ ህጎች፣ ጠበቆች፣ ፖሊሶች፣ ወዘተ) ደህንነታቸው የተጠበቀ መሆኑን ማረጋገጥ። የፍትህ አካላት ስራቸውን በነጻነትና ያለፍርሃት እንዲሰሩ ምቹ ሁኔታ መፍጠር።
- 3.2 **ምቹ አካባቢ:** የፍትህ አካላት ምቹ የስራ አካባቢ እንዲኖራቸው ማድረግ። የስራ መገልገያዎችን፣ አስፈላጊ ቁሳቁሶችንና ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን ማሟላት።

የፍትህ ሥርዓቱን ቀልጣፋና ዘመናዊ ማድረግ (Efficiency and Modernization of the Justice System)

1 የፍርድ ቤት አሰራር:

- 1.1 **ቀልጣፋ አሰራር:** የፍርድ ቤቶች አሰራርን በማዘመንና በማቀላጠፍ ዜጎች በፍጥነት ፍትህ እንዲያገኙ ማድረግ። ክሶችን በመመዝገብ፣ በመመርመርና በመዳኘት ረገድ መዘግየት እንዳይኖር የሚያስችሉ አሰራሮችን መዘርጋት።
- 1.2 **የተመዘገቡ ክሶች:** ፍርድ ቤቶች የተመዘገቡ ክሶችን በአግባቡ መመዝገብና መከታተል የሚያስችል ስርዓት መዘርጋት። ክሶች በተያዘላቸው የጊዜ ገደብ ውስጥ እንዲዳኙና ፍትህ እንዲረጋገጥ ጥረት ማድረግ።
- 1.3 **የዘመናዊ ቴክኖሎጂ አጠቃቀም:** የፍርድ ቤቶች አሰራርን ለማቀላጠፍና ግልጽነትን ለማረጋገጥ ዘመናዊ የቴክኖሎጂ መገልገያዎችን (ለምሳሌ፡ የቪዲዮ ኮንፈረንስ፣ የኦንላይን ክስ ምዝገባ፣ የኤሌክትሮኒክስ የፍርድ ሂደት) መጠቀም። የፍርድ ቤት ሰራተኞች ቴክኖሎጂን በአግባቡ እንዲጠቀሙ ማስልጠን።
- 1.4 **የመረጃ ማዕከል:** በፍርድ ቤቶች ውስጥ የመረጃ ማዕከል በማቋቋም ዜጎች ስለፍርድ ቤት ሂደቶች መረጃ እንዲያገኙ ማድረግ፡፡

2 የማረሚያ ቤቶች ሁኔታ:

- 2.1 **ማረሚያ ቤቶች ማሻሻል:** የማረሚያ ቤቶችን ሁኔታ ከሰብዓዊ መብቶች መርሆዎች ጋር በሚጣጣም መልኩ ማሻሻል። የማረሚያ ቤቶች ሁኔታ ለታራሚዎች ምቹና ደህንነታቸው የተጠበቀ መሆን አለበት።

2.2 **የታራሚዎች መብት:** የታራሚዎች መብት (ለምግብ፣ ለህክምና፣ ለትምህርት፣ ለንጽህና፣ ለቤተሰብ ጉብኝት ወዘተ) እንዲጠበቁ ማድረግ። ታራሚዎች ከማንኛውም አይነት ጥቃት፣ ማስቃደትና ኢ-ሰብአዊ አያያዝ ጥበቃ እንዲያገኙ ማድረግ።

2.3 **ተሃድሶ ፕሮግራም:** የታራሚዎችን የሞራልና የማህበራዊ ባህሪ ለማሻሻል የሚያስችሉ የትምህርት፣ የክህሎት ስልጠናዎችና የስነልቦና ድጋፍ ፕሮግራሞችን መዘርጋት። ታራሚዎች ከእስር ከተፈቱ በኋላ ወደ ህብረተሰቡ ተቀላቅለው በሰላም ለመኖር እንዲችሉ ድጋፍ መስጠት።

3 **የእስር አማራጮች** በእስር ፋንታ ሌሎች አማራጮች እንዲሰጡ ማበረታታት። ለምሳሌ፡ የገንዘብ መቀጮ፣ የማህበረሰብ አገልግሎትና ሌሎች አማራጮችን መጠቀም።

4 የአካባቢ ፍትህ ሥርዓት:

4.1 **የአካባቢ ፍርድ ቤቶች:** በአካባቢ ደረጃ የሚፈጠሩ ግጭቶችን ለመፍታት የሚያግዙ የአካባቢ ፍርድ ቤቶችን መደገፍ። የአካባቢ ፍርድ ቤቶች ለህዝብ ተደራሽና ቀልጣፋ እንዲሆኑ ማድረግ።

4.2 **የአካባቢ ሽምግልና:** በአካባቢ ደረጃ የሚነሱ ግጭቶችን በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት የሚያግዙ የአካባቢ ሽምግልና ተቋማትን ማጠናከር። ሽምግሎችና ሌሎች የአካባቢው መሪዎች ግጭቶችን በመፍታት ረገድ እንዲሳተፉ ማበረታታት።

የፍትህ ሥርዓትን ከሙስናና ከብልሹ አሰራር ማጽዳት (Combating Corruption and Maladministration in the Justice System)

1 የሙስና መከላከያ ህጎችና ፖሊሲዎች:

1.1 **ጠንካራ ህጎች:** ሙስናን ለመከላከል የሚያስችሉ ጥበቅ ህጎችን ማውጣትና መተግበር። የሙስና ወንጀልን የፈጸሙ አካላት ለህግ እንዲቀርቡ ማድረግ። የሙስና ወንጀል የሚፈጽሙ ባለስልጣናትና ሰራተኞች ላይ ከባድ ቅጣት መጣል፡፡

1.2 **የሙስና መከላከያ ፖሊሲዎች:** ሙስናን ለመከላከል የሚያስችሉ አገራዊ ፖሊሲዎችንና ስትራቴጂዎችን መንደፍና መተግበር። የመንግስት ተቋማት ሙስናን ለመከላከል የሚያስችሉ የውስጥ አሰራሮችን መዘርጋት።

2 የሙስና መቆጣጠሪያ ተቋማት:

2.1 **ተቋማትን ማጠናከር:** የሙስና ወንጀልን የሚመረምሩና የሚቆጣጠሩ ተቋማትን (ለምሳሌ፡ የሙስናና የብልሹ አሰራር ኮሚሽን) አቅም ማጠናከር። እነዚህ ተቋማት በነጻነትና በብቃት እንዲሰሩ ማረጋገጥ።

2.2 **የባለሙያ ድጋፍ:** ሙስናን ለመዋጋት የሚያስችሉ ባለሙያዎችን በማሰልጠንና በማብቃት ለሙስና መቆጣጠሪያ ተቋማት ድጋፍ ማድረግ።

3 ግልጽነትና ተጠያቂነት:

3.1 **የፋይናንስ ግልጽነት:** የፍትህ ተቋማት የፋይናንስ አያያዛቸው ግልጽና ተጠያቂነት የተሞላበት እንዲሆን ማድረግ። የፋይናንስ ሪፖርቶችን ለህዝብ ይፋ ማድረግ።

3.2 የንብረት ምዝገባ፡ የፍትህ ባለሙያዎችና የመንግስት ሰራተኞች ንብረታቸውን እንዲመዘግቡ ማድረግ።

3.3 ተጠያቂነት፡ በሙስና የተሳተፉ ባለስልጣናትና ሰራተኞች ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ።

4 የህዝብ ተሳትፎ፡

4.1 ህብረተሰቡን ማስተማር፡ ህብረተሰቡ ስለ ሙስና አደጋዎች ግንዛቤ እንዲኖረውና ሙስናን ለመዋጋት እንዲነሳሳ ማድረግ።

4.2 የዜጎች ተሳትፎ፡ ዜጎች ሙስናን በሚመለከት መረጃ ሲያገኙ ለሚመለከታቸው አካላት እንዲያሳውቁ ማድረግ። ሙስናን በሚቃወሙ ተግባራት ላይ እንዲሳተፉ ማበረታታት።

የፖሊሲው ትግበራ

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የፍትህ ተቋማት (ፍርድ ቤቶች፣ አቃቤ ህግ ጽ/ቤቶች፣ የፖሊስ ተቋማት፣ ማረሚያ ቤቶች)፣ በህግ ትምህርት ተቋማት፣ በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ፖሊሲውን ለመተግበር የሚያስችል በቂ በጀት መመደብ፣ ብቁ የሰው ኃይል ማስማራት፣ እንዲሁም የክትትልና የግምገማ ሥርዓት መዘርጋት።
- የፖሊሲው ትግበራ ሂደት በየጊዜው ተገምግሞ አስፈላጊ ማስተካከያዎች ይደረጉበታል።
- ህዝቡ በፖሊሲው ትግበራ ሂደት ውስጥ በንቃት እንዲሳተፍና አስተያየቱን እንዲሰጥ ማድረግ።
- ከሌሎች አገራት ምርጥ ተሞክሮዎችን በመውሰድ በአገራችን ነባራዊ ሁኔታ ላይ በመመስረት መተግበር።

የግብርና ፖሊሲ

ራዕይ

ዘላቂነት ያለው፣ ምርታማ፣ ገበያን ያገናዘበና ለገበሬዎች ብልጽግና የሚያረጋግጥ የግብርና ዘርፍ መገንባት።

ተልዕኮ

1. የግብርና ምርታማነትን ማሳደግ።
2. የግብርና ምርቶችን ጥራት ማሻሻል፡፡
3. ለአነስተኛ አርሶ አደሮች ድጋፍ መስጠት፡፡
4. የግብርናውን ዘርፍ ከሌሎች ዘርፎች ጋር ማስተሳሰር፡፡
5. ለአካባቢ ተስማሚ የሆኑ የግብርና ስልቶችን ማበረታታት፡፡

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

- 1 የግብርና ምርታማነትን ማሳደግ

- 1.1 የዘር አቅርቦት፡ የተሻሻሉና ምርታማ ዘሮችን ለገበሬዎች ተደራሽ ማድረግ። ለአርሶ አደሮች የተሻሻሉ ዘሮችን በዝቅተኛ ዋጋ እንዲያገኙ ድጋፍ መስጠት።
- 1.2 የማዳበሪያ አቅርቦት፡ አርሶ አደሮች በተመጣጣኝ ዋጋ ማዳበሪያ እንዲያገኙ ማድረግ። ለአርሶ አደሮች የማዳበሪያ አጠቃቀምን በተመለከተ ስልጠና መስጠት።
- 1.3 የመስኖ ስራዎች፡ በውሃ እጥረት የተጠቁ አካባቢዎች የመስኖ ስራዎችን በማስፋፋት ምርትን ማሳደግ፡ ለአርሶ አደሮች የመስኖ ቴክኖሎጂዎችን ማስተዋወቅ።
- 1.4 የአፈር ጥበቃ፡ የአፈርን ለምነት ለመጠበቅና የአፈር መሸርሸርን ለመከላከል የሚያስችሉ እርምጃዎችን መውሰድ። ለአርሶ አደሮች የአፈር ጥበቃን በተመለከተ ስልጠና መስጠት።
- 1.5 የግብርና ባለሙያ ድጋፍ፡ ለአርሶ አደሮች የግብርና ባለሙያዎችን ድጋፍ መስጠት። አርሶ አደሮች አዳዲስ የግብርና ቴክኖሎጂዎችን እንዲጠቀሙ ማበረታታት።

2 የገበያ ትስስር፡

- 2.1 የገበያ ተደራሽነት፡ አርሶ አደሮች ምርታቸውን በቀላሉ ወደ ገበያ እንዲያቀርቡ መደገፍ። የገበያ ማዕከላትን በመገንባትና የትራንስፖርት አገልግሎትን በማሻሻል የገበያ ተደራሽነትን ማሳደግ።
- 2.2 የዋጋ ቁጥጥር፡ አርሶ አደሮች ለምርታቸው ተገቢውን ዋጋ እንዲያገኙ የዋጋ ቁጥጥር ስርዓትን ማጠናከር።

3 አነስተኛ ገበሬዎችን መደገፍ፡

- 3.1 የብድር አቅርቦት፡ አነስተኛ ገበሬዎች የግብርና ብድር እንዲያገኙ ምቹ ሁኔታዎችን መፍጠር። ለአነስተኛ ገበሬዎች የብድር ተቋማትን ማጠናከር።
- 3.2 የስልጠና ድጋፍ፡ አነስተኛ ገበሬዎች የግብርና ክህሎታቸውን እንዲያሳድጉ የሚያግዙ ስልጠናዎችን መስጠት። ለአነስተኛ ገበሬዎች የግብርና ቴክኖሎጂዎችን ማስተዋወቅ።
- 3.3 ህብረት ስራ ማህበራት፡ አነስተኛ ገበሬዎች በህብረት ስራ ማህበራት ተደራጅተው ምርታቸውን ለገበያ እንዲያቀርቡ ማበረታታት።

4 የአካባቢ ጥበቃ፡

- 4.1 ዘላቂ ግብርና፡ ዘላቂ የግብርና ልምዶችን ማበረታታት። የአካባቢን ብክለትን የሚቀንሱ የግብርና ዘዴዎችን መጠቀም።
- 4.2 ደን ልማት፡ ደን ልማትን በማስፋፋት የአካባቢን ጥበቃ ማረጋገጥ። ለአርሶ አደሮች የደን ልማትን በተመለከተ ስልጠናና ድጋፍ መስጠት።
- 4.3 የአፈር ጥበቃ የአፈር መሸርሸርን በመከላከል የአፈር ለምነትን ለመጠበቅ የሚያስችሉ ስራዎችን መሥራት፡፡

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በግብርና ምርምር ማዕከላት፣ በህብረት ስራ ማህበራትና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ለግብርና ልማት የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም።

- የግብርናውን ዘርፍ ዘመናዊ ለማድረግ የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም።
- አርሶ አደሮች በሁሉም የግብርና ስራ ላይ በንቃት እንዲሳተፉ ማድረግ።

የአካባቢ ጥበቃ ፖሊሲ

ራዕይ

ለአሁኑ ትውልድም ሆነ ለቀጣዩ ትውልድ ተስማሚ የሆነች፣ ጤናማና ለምለም አካባቢ መገንባት፡፡

ተልዕኮ

1. የደን ሀብትን መጠበቅና ማልማት፡፡
2. የውሃ ሀብትን በአግባቡ መጠቀምና መጠበቅ፡፡
3. የአፈርን ለምነት መጠበቅና ማሻሻል፡፡
4. የብክለት መጠንን መቀነስና መቆጣጠር፡፡
5. የአካባቢ ጥበቃን ግንዛቤ ማሳደግ፡፡

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 የደን ጥበቃ:

- 1.1 **ደን ልማት:** የደን ሽፋንን ለመጨመር የደን ልማት ስራዎችን በስፋት ማካሄድ። ደንን በመጠበቅ ረገድ የህብረተሰቡን ተሳትፎ ማረጋገጥ።
- 1.2 **ህገ-ወጥ የደን ጭፍጨፋ:** ህገ-ወጥ የደን ጭፍጨፋን በመከላከል ላይ ጥበቅ ቁጥጥር ማድረግ። ህገ-ወጥ የደን ጭፍጨፋ ላይ የሚሳተፉ አካላት ለህግ እንዲቀርቡ ማድረግ።

2 የብክለት ቁጥጥር:

- 2.1 **የአየር ብክለት:** የአየር ብክለትን የሚቀንሱ ፖሊሲዎችንና ስልቶችን መተግበር። የኢንዱስትሪዎች ልቀትን መቆጣጠርና ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም።
- 2.2 **የውሃ ብክለት:** የውሃ ብክለትን ለመከላከልና ንጹህ ውሃ አቅርቦትን ለማረጋገጥ መስራት። የኢንዱስትሪዎች ቆሻሻ አወጋገድ ላይ ቁጥጥር ማድረግ።
- 2.3 **የአፈር ብክለት:** የአፈር ብክለትን የሚቀንሱ ፖሊሲዎችን መተግበር። ኬሚካሎችን በአግባቡ መጠቀምን መቆጣጠር።

3 ቆሻሻ አወጋገድ: ቆሻሻዎችን በአግባቡ ለመስብሰብና ለማስወገድ የሚያስችል ስርዓት መዘርጋት። ቆሻሻዎችን በመለየትና እንደገና ጥቅም ላይ በማዋል ረገድ ህብረተሰቡን ማስተማር፡፡

4 ዘላቂ ልማት:

- 4.1 **አካባቢ ተስማሚ ልማት:** የአካባቢን ጉዳት የሚቀንሱ የልማት ፕሮጀክቶችን ማበረታታት። ዘላቂ ልማትን የሚያበረታቱ የፖሊሲ አቅጣጫዎችን መከተል።

5 የአካባቢ ጥበቃ ግንዛቤ ህብረተሰቡ ስለአካባቢ ጥበቃ በቂ ግንዛቤ እንዲኖረው ማድረግ፡፡ የአካባቢ ጥበቃን በተመለከተ የማስተማሪያ ፕሮግራሞችን መንደፍና መተግበር።

6 የመንግስት ተቋማት ተጠያቂነት፡ የመንግስት ተቋማት የአካባቢ ጥበቃን በሚመለከት ያላቸውን ኃላፊነት እንዲወጡና ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ፡፡ የመንግስት ተቋማት ለአካባቢ ጥበቃ የራሳቸውን አስተዋጽኦ እንዲያደርጉ መደገፍ።

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በአካባቢ ጥበቃ ኤጀንሲዎች፣ በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ለአካባቢ ጥበቃ ስራዎች የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም፡፡
- የአካባቢ ጥበቃን ለማረጋገጥ የሚያስችሉ ዘመናዊ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም፡፡
- ህብረተሰቡ በአካባቢ ጥበቃ ስራዎች ላይ በንቃት እንዲሳተፍ ማድረግ፡፡

የማህበራዊ ደህንነት ፖሊሲ

ራዕይ

ሁሉም ዜጋ በክብርና በደህንነት የሚኖርባት፣ ተጠቃሚና ተሳታፊ የሆነች ማህበረሰብ መፍጠር።

ተልዕኮ

1. ለአረጋውያን ተገቢውን እንክብካቤና ድጋፍ መስጠት፡፡
2. አካል ጉዳተኞች በአግባቡ ተጠቃሚ እንዲሆኑ ማድረግ፡፡
3. ተቸግረው ለሚኖሩ ዜጎች ድጋፍና መብት ማስከበር፡፡
4. የማህበራዊ ዋስትና አገልግሎቶችን ተደራሽ ማድረግ፡፡
5. ለህብረተሰቡ ማህበራዊ ደህንነት ግንዛቤ መስጠት፡፡

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 ለአረጋውያን ድጋፍ፡

1.1 የጡረታ አቅርቦት፡ አረጋውያን በቂ የጡረታ አበል እንዲያገኙ ማድረግ። የጡረታ አበል ለሁሉም ተደራሽ እንዲሆን ጥረት ማድረግ።

1.2 የጤና እንክብካቤ፡ አረጋውያን ተገቢውን የጤና እንክብካቤ እንዲያገኙ ማድረግ። ለአረጋውያን የጤና ክሊኒኮች መገንባት።

1.3 ማህበራዊ ድጋፍ፡ አረጋውያን ከማህበረሰቡ ጋር በንቃት እንዲሳተፉ የሚያግዙ ፕሮግራሞችን ማዘጋጀት።

2 ለአካል ጉዳተኞች ድጋፍ፡

- 2.1 **ተደራሽ አገልግሎቶች:** አካል ጉዳተኞች ሁሉንም ማህበራዊ አገልግሎቶች (ለምሳሌ፡ ትምህርት፣ ጤና፣ ስራ) ተደራሽ እንዲሆኑ ማድረግ። የአካል ጉዳተኞች ፍላጎትን ያሟሉ አገልግሎቶችን መስጠት።
- 2.2 **የስራ እድል:** አካል ጉዳተኞች የስራ እድል እንዲያገኙ ማበረታታትና መደገፍ። ለአካል ጉዳተኞች ተስማሚ የሆኑ የስራ መስኮችን መፍጠር።
- 2.3 **ልዩ ትምህርት:** አካል ጉዳተኞች ልዩ ትምህርት እንዲያገኙ የሚያስችሉ ሁኔታዎችን መፍጠር። ለአካል ጉዳተኞች ልዩ የትምህርት ማዕከላትን መገንባት።

3 ለተቸገሩ ዜጎች ድጋፍ:

- 3.1 **የስራ እድል:** ለተቸገሩ ዜጎች የስራ እድል እንዲያገኙ የሚያግዙ ፕሮግራሞችን ማዘጋጀት። አነስተኛና መካከለኛ ተቋማትን በማበረታታት የስራ እድል መፍጠር።
- 3.2 **የምግብ አቅርቦት:** ምግብ ለሚቸገሩ ዜጎች የምግብ ዋስትናን ማረጋገጥ። ለተቸገሩ ዜጎች የአስቸኳይ ጊዜ እርዳታ መስጠት።
- 3.3 **ማህበራዊ ጥበቃ:** ለተቸገሩ ዜጎች የማህበራዊ ጥበቃ ፕሮግራሞችን ማስፋፋት። የጡረታ አበል፣ የህጻናት ድጋፍና ሌሎች ድጋፎችን መስጠት።
- 3.4 **ማህበራዊ ዋስትና:** ሁሉም ዜጎች በማህበራዊ ዋስትና ተጠቃሚ እንዲሆኑ የሚያደርጉ ፖሊሲዎችን ማውጣት።

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ማህበራዊ ደህንነትን ለማረጋገጥ የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም።
- ተገቢውን ድጋፍ የሚያስፈልጋቸው ዜጎችን መለየትና ድጋፍ መስጠት የሚያስችሉ አሰራሮችን ማጠናከር።
- ለማህበራዊ ደህንነት ተግባራት የሚያግዙ በጎ ፈቃደኞችን ማሰልጠንና መደገፍ።

የሴቶች ፖሊሲ

ራዕይ

ሴቶች በሁሉም የህብረተሰብ ክፍሎች እኩል እድልና መብት አግኝተው የሚኖሩባት ኢትዮጵያን መገንባት።

ተልዕኮ

1. ሴቶች ከወንዶች ጋር እኩል መብትና እድል እንዲኖራቸው ማድረግ፡፡
2. ሴቶች ጥራት ያለው ትምህርትና ስልጠና እንዲያገኙ መደገፍ፡፡
3. ሴቶች በሁሉም የስራ ዘርፎች በነጻነት እንዲሳተፉ ማድረግ፡፡

4. ሴቶች በፖለቲካውና በውሳኔ አሰጣጥ ሂደት ውስጥ ተሳታፊ እንዲሆኑ ማበረታታት፡፡

5. ሴቶችን ከማንኛውም ዓይነት ጥቃት መጠበቅ፡፡

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 የእኩልነት መብት፡

1.1 **ህጋዊ ጥበቃ፡** ሴቶች ከወንዶች ጋር እኩል መብት እንዲኖራቸው የሚያረጋግጡ ህጎችን ማውጣትና መተግበር። የሴቶችን መብት የሚነኩ ህጎችን ማሻሻልና ማረም፡፡

1.2 **ማስፈጸም** የሴቶች መብቶች እንዲከበሩ ለማድረግ የሚያስችሉ ስልቶችንና አሰራሮችን መዘርጋት፡፡

2 የትምህርት ዕድል፡

2.1 **ተደራሽ ትምህርት፡** ሴቶች በሁሉም ደረጃ ትምህርት እንዲያገኙ ምቹ ሁኔታዎችን መፍጠር። ሴቶች በተለይም በሳይንስና ቴክኖሎጂ ዘርፍ እንዲማሩ ማበረታታት።

2.2 **የሴት ተማሪዎች ድጋፍ፡** ለሴት ተማሪዎች የትምህርት ዕድላቸውን እንዲያጠናክሩ የገንዘብና የቁሳቁስ ድጋፍ መስጠት።

3 የስራ ዕድል፡

3.1 **እኩል የስራ ዕድል፡** ሴቶች በሁሉም የስራ ዘርፎች እንዲሰሩ ማበረታታት። ሴቶች በስራ ላይ ተገቢውን ክብርና ጥበቃ እንዲያገኙ ማድረግ።

3.2 **የስራ ስልጠና** ሴቶች በተለያዩ የስራ ዘርፎች ላይ ክህሎታቸውን እንዲያሳድጉ የሚያስችሉ ስልጠናዎችን መስጠት። ለሴቶች አነስተኛ የብድር አቅርቦትን በማመቻቸት በራሳቸው ስራ እንዲሰማሩ መደገፍ።

4 የሴቶች ጤና፡

4.1 **የጤና አገልግሎት፡** የሴቶችን ጤና ለመጠበቅ ተገቢውን የጤና አገልግሎት መስጠት። በተለይ የእናቶችንና የህፃናት ጤና ላይ ትኩረት መስጠት።

4.2 **የጤና ግንዛቤ** ሴቶች ስለ ጤናቸው በቂ ግንዛቤ እንዲኖራቸው መረጃዎችን መስጠትና ስልጠናዎችን መስጠት።

5 ከጥቃት ጥበቃ፡

5.1 **ህጋዊ ጥበቃ** ሴቶች ከማንኛውም ዓይነት ጥቃትና በደል ጥበቃ እንዲያገኙ የሚያስችሉ ህጎችንና አሰራሮችን መዘርጋት። በሴቶች ላይ ጥቃት የሚፈጽሙ አካላት ለህግ እንዲቀርቡ ማድረግ።

6 **የጥቃት ማዕከላት** ሴቶች ከጥቃት በኋላ ድጋፍና እንክብካቤ እንዲያገኙ የሚያግዙ ማዕከላትን ማቋቋም፡፡

7 የአመራር ተሳትፎ፡

7.1 **የአመራር ዕድል** ሴቶች በፖለቲካውና በሌሎች የአመራር ቦታዎች ላይ እንዲሳተፉ ማበረታታት። በውሳኔ አሰጣጥ ሂደቶች ሴቶች የውክልና ተሳትፎ እንዲኖራቸው ማድረግ፡፡

7.2 የስልጠና እድል ሴቶች የአመራር ክህሎታቸውን እንዲያዳብሩ የሚያግዙ ስልጠናዎችን መስጠት።

8 የሴቶች ድርጅቶች:

8.1 ድጋፍ የሴቶችን መብት ለማስጠበቅና ለማሳደግ የሚሰሩ የሴቶች ድርጅቶችን ማጠናከርና መደገፍ።

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በሴቶች ጉዳይ ሚኒስቴር፣ በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- የሴቶችን እኩልነት ለማረጋገጥ የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም።
- በፖሊሲው ትግበራ ላይ ሴቶች ንቁ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ማድረግ፡፡
- በሴቶች ላይ የሚደርሱ ጥቃቶችን በመከላከልና በመቆጣጠር ዜጎች በሰላምና በደህንነት እንዲኖሩ ማድረግ።

የወጣቶች ፖሊሲ

ራዕይ

ወጣቶች በሁሉም የሀገሪቱ የልማት ዘርፎች በንቃት የሚሳተፉበት፣ በብቃትና በፈጠራ የሚመሩበት፣ እንዲሁም ለሀገር እድገት ቁልፍ ሚና የሚጫወቱበትን ኢትዮጵያን መገንባት፡፡

ተልዕኮ

1. ወጣቶች ጥራት ያለው ትምህርትና ስልጠና እንዲያገኙ መደገፍ፡፡
2. ለወጣቶች ተመጣጣኝ የሥራ ዕድል መፍጠር፡፡
3. ወጣቶች በአመራርነት እንዲሳተፉ ማበረታታት፡፡
4. ወጣቶች በስፖርት፣ በባህልና በሌሎች የፈጠራ ስራዎች እንዲሳተፉ መደገፍ፡፡
5. ወጣቶች ለሀገራቸው እድገትና ለውጥ በንቃት እንዲሳተፉ ማድረግ፡፡

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 የስራ ዕድል:

1.1 የስራ ፈጠራ: ወጣቶች በስራ ፈጠራ እንዲሳተፉ ማበረታታት። አነስተኛና መካከለኛ ተቋማትን በመደገፍና ለወጣቶች የብድር አቅርቦት በመፍጠር የስራ ዕድልን ማስፋት።

1.2 የስራ ስልጠና: ወጣቶች የስራ ክህሎት እንዲያዳብሩ የሚያስችሉ ስልጠናዎችን መስጠት። ለስራ ገበያው ተፈላጊ የሆኑ ክህሎቶችን ላይ ትኩረት ማድረግ።

1.3 የስራ ልምድ: ወጣቶች በተለያዩ የስራ ዘርፎች የስራ ልምድ እንዲያገኙ ምቹ ሁኔታዎችን መፍጠር፡፡

2 የትምህርትና ስልጠና፡

2.1 **ጥራት ያለው ትምህርት፡** ወጣቶች በሁሉም ደረጃ ጥራት ያለው ትምህርት እንዲያገኙ ማድረግ። የትምህርት ሥርዓቱን ከዘመኑ ጋር በሚራመድ መልኩ ማሻሻልና ማዘመን።

2.2 **የስልጠና እድሎች፡** ወጣቶች በተለያዩ የሙያ ዘርፎች ስልጠና እንዲያገኙ የሚያስችሉ ሁኔታዎችን መፍጠር። ለቴክኒክና ሙያ ትምህርት ትኩረት በመስጠት ወጣቶች በክህሎት የታነፁ እንዲሆኑ ማድረግ።

3 የሳይንስና ቴክኖሎጂ ትምህርት ወጣቶች በሳይንስና ቴክኖሎጂ መስክ እንዲሳተፉ ማበረታታትና ድጋፍ መስጠት።

4 የአመራር ተሳትፎ፡

4.1 **የአመራር ቦታዎች፡** ወጣቶች በፖለቲካውና በሌሎች የአመራር ቦታዎች ላይ እንዲሳተፉ ማበረታታት። ለወጣቶች በአመራርነት እንዲሳተፉ የሚያስችል አቅም መፍጠር።

4.2 **የውሳኔ አሰጣጥ** ወጣቶች በውሳኔ አሰጣጥ ሂደት ውስጥ ንቁ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ማድረግ። ወጣቶች ሃሳባቸውን በነጻነት እንዲገልጹና እንዲያበረክቱ የሚያበረታታ አካባቢ መፍጠር።

5 የስፖርትና መዝናኛ

5.1 **የስፖርት ተሳትፎ** ወጣቶች የአካል ብቃት እንቅስቃሴ እንዲያደርጉና በስፖርት እንዲሳተፉ ማበረታታት። ለስፖርት ማዘውተሪያ ቦታዎችን መፍጠርና ማጠናከር።

5.2 **ባህልን ማሳደግ** ወጣቶች በባህልና በሌሎች የፈጠራ ስራዎች ላይ እንዲሳተፉ ማበረታታት። ወጣቶች ባህላቸውን እንዲጠብቁና እንዲያዳብሩ የሚያስችሉ መድረኮችን መፍጠር።

5.3 **የመዝናኛ ቦታዎች** ወጣቶች ጤናማና ንቁ ሆነው እንዲያድጉ የሚያግዙ የመዝናኛ ቦታዎችን መፍጠር።

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በወጣቶች ማህበራት፣ በትምህርት ተቋማትና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ለወጣቶች ልማት የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም።
- ወጣቶች በፖሊሲው አፈጻጸም ላይ ንቁ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ማድረግ፡፡
- ለወጣቶች እድገት የሚያግዙ ተቋማትን ማጠናከርና ማሻሻል።

የብሔር ብሔረሰቦች ፖሊሲ

ራዕይ

ሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች እኩልነት፣ ፍትህ፣ መቻቻልና አንድነት የሰፈነባት ኢትዮጵያን መገንባት።

ተልዕኮ

1. የሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች መብትና እኩልነትን ማስከበር።
2. የብሔር ብሔረሰቦች ባህልንና ቋንቋን መጠበቅና ማሳደግ።
3. ብሔር ብሔረሰቦች በራስ መተዳደር መብት እንዲኖራቸው ማድረግ።
4. ብሔር ብሔረሰቦች በሀገራዊ ልማት በእኩልነት ተጠቃሚ እንዲሆኑ ማድረግ።
5. በብሔር ብሔረሰቦች መካከል መቻቻልንና አንድነትን ማጠናከር።

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 እኩልነትን ማረጋገጥ፡

- 1.1 **ህጋዊ እኩልነት፡** ሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች በህግ ፊት እኩል መሆናቸውን የሚያረጋግጡ ህጎችን ማውጣትና መተግበር። ህጎች ለሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች እኩል መሆናቸውን ማረጋገጥ።
- 1.2 **ማህበራዊ እኩልነት** ሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች በማህበራዊ ጉዳዮች ላይ እኩል ተጠቃሚ እንዲሆኑ ምቹ ሁኔታ መፍጠር፡፡
- 1.3 **ኢኮኖሚያዊ እኩልነት** ሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች በኢኮኖሚው ዘርፍ እኩል ተጠቃሚ እንዲሆኑ መስራት።

2 ባህልንና ቋንቋን መጠበቅ፡

- 2.1 **የባህል ጥበቃ፡** የሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች ባህልና ቋንቋ እንዲጠበቁና እንዲስፋፉ መደገፍ። የባህል ማዕከላትን በማቋቋምና ባህላዊ ስነ-ስርዓቶችን በመደገፍ ባህልን መጠበቅ።
- 2.2 **የቋንቋ እድገት** የብሔር ብሔረሰቦችን ቋንቋዎች በማስተዋወቅና በማሳደግ ረገድ መስራት፡፡ የብሔር ብሔረሰቦች ቋንቋዎች በትምህርት ሥርዓቱና በመገናኛ ብዙኃን እንዲካተቱ ማበረታታት።

3 የባህል ልውውጥ በብሔር ብሔረሰቦች መካከል ባህልና እሴቶችን ለማስተዋወቅ የሚያስችሉ ፕሮግራሞችን ማዘጋጀት።

4 ራስን በራስ ማስተዳደር፡

- 4.1 **የራስን በራስ አስተዳደር** ብሔር ብሔረሰቦች በራሳቸው ጉዳዮች ላይ ራሳቸውን በራሳቸው እንዲያስተዳድሩ ማድረግ።
- 4.2 **ፌዴራላዊ ስርዓት** በፌዴራላዊ ሥርዓቱ ላይ የተመሰረተ የራስን እድል በራስ የመወሰን መብትን ማክበር። የማህበረሰብን መብትና ጥቅም የሚያስጠብቁ ህጎችን መተግበር።
- 4.3 **ፍትሃዊ ተጠቃሚነት፡**
- 4.4 **እኩል ተጠቃሚነት፡** ሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች በኢኮኖሚውና በሌሎች የልማት ዘርፎች ላይ ፍትሃዊ ተጠቃሚነት እንዲኖራቸው ማድረግ።
- 4.5 **የልማት ፕሮጀክቶች** የልማት ፕሮጀክቶችን በሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች አካባቢዎች እንዲስፋፉ ማድረግ። ሁሉም አካባቢዎች ተመጣጣኝ የልማት ተጠቃሚነት እንዲኖራቸው ማድረግ።

5 የመቻቻል ባህል፡

5.1 መቻቻል በብሔር ብሔረሰቦች መካከል መቻቻልንና መከባበርን ማዳበር።

5.2 ሰላም በብሔር ብሔረሰቦች መካከል ግጭት በሚፈጠርበት ጊዜ ችግሮችን በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት ጥረት ማድረግ።

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በብሔር ብሔረሰቦች ጉዳይ ሚኒስቴር፣ በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- የብሔር ብሔረሰቦችን መብት ለማስጠበቅ የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም።
- በብሔር ብሔረሰቦች መካከል መቻቻልን ለማዳበር የሚያስችሉ ፕሮግራሞችን መንደፍና መተግበር።

የመሬት አስተዳደር ፖሊሲ

ራዕይ

ለሁሉም ዜጎች ተደራሽና ተጠቃሚነትን የሚያረጋግጥ፣ ዘላቂነት ያለውና ፍትሃዊ የመሬት አስተዳደር ስርዓት መገንባት።

ተልዕኮ

1. ለዜጎች ፍትሃዊ የመሬት አቅርቦት ማረጋገጥ፡፡
2. የመሬት ባለቤትነት መብትን ማስከበር፡፡
3. መሬትን በአግባቡ ለልማት እንዲውል ማድረግ፡፡
4. መሬትን ከአካባቢያዊ ጉዳት መጠበቅ።
5. በመሬት አስተዳደር ላይ ግልጽነትንና ተጠያቂነትን ማስፈን።

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 ፍትሃዊ የመሬት አቅርቦት፡

- 1.1 ተመጣጣኝ አቅርቦት፡ ለሁሉም ዜጎች፣ በተለይም ለአርሶ አደሮችና አነስተኛ ገቢ ላላቸው የህብረተሰብ ክፍሎች ፍትሃዊ የሆነ የመሬት አቅርቦት እንዲኖር ማድረግ።
- 1.2 የመሬት ምደባ የመሬት አቅርቦትን በተመለከተ ግልጽ አሰራር በመዘርጋት የመሬት ምደባ ፍትሃዊ መሆኑን ማረጋገጥ።
- 1.3 የህዝብ ጥቅም የመሬት አቅርቦት ለህዝብ ጥቅም ብቻ እንዲውል ማድረግ።

2 የመሬት ባለቤትነት፡

- 2.1 የመሬት መብት ዜጎች የመሬት ባለቤትነታቸው እንዲረጋገጥ ማድረግ። የዜጎች የመሬት መብት በህግ መከበሩንና የተጠበቀ መሆኑን ማረጋገጥ።
- 2.2 ህጋዊ ማረጋገጫ ለመሬት ባለቤቶች የባለቤትነት መብታቸውን የሚያረጋግጡ ሰነዶችን ያዘጋጃል።

3 ዘላቂ አጠቃቀም፡

3.1 አካባቢ ተስማሚ ልማት፡ መሬትን ለዘላቂ ልማት እንዲውል ማድረግ። የመሬትን ለምነትና የአካባቢን ጥራት ለመጠበቅ የሚያግዙ የአፈር ጥበቃና የደን ልማት ስራዎችን ማካሄድ።

3.2 የአፈር ብክለት መከላከል የአፈር መሸርሸርን በመከላከል የአፈር ለምነትን ለመጠበቅ የሚያስችሉ እርምጃዎችን መውሰድ። የኬሚካሎችን አጠቃቀም መቆጣጠር።

4 የመሬት አስተዳደር ግልጽነት፡

4.1 ግልጽ አሰራር የመሬት አስተዳደርን በሚመለከት ግልጽና ተጠያቂነት ያለው አሰራር መዘርጋት። የመሬት አስተዳደር መረጃዎችን ለህዝብ ተደራሽ ማድረግ።

4.2 ህዝባዊ ተሳትፎ ዜጎች በመሬት አስተዳደር ሂደት ውስጥ በንቃት እንዲሳተፉ ማድረግ። የህዝቡን አስተያየት በመቀበል የመሬት ፖሊሲን ማሻሻል፡፡

4.3 ህዝባዊ ተጠቃሚነት መሬትን ከህዝብ ጋር በተሳሰረ መልኩ በመጠቀም ተጠቃሚነትን ማረጋገጥ።

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በመሬት አስተዳደር ቢሮዎች፣ በአካባቢ ጥበቃ ኤጀንሲዎችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- የመሬት አስተዳደርን ለማሻሻል የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም።
- ዘመናዊ የመሬት አያያዝ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም።
- የህዝቡን ተሳትፎ በመሬት አያያዝ ረገድ ማረጋገጥ።

የመሰረተ ልማት ፖሊሲ

ራዕይ

ሁሉም ዜጎች ተጠቃሚ የሆኑባቸውን፣ ዘመናዊና ጥራት ያላቸውን የመሰረተ ልማት አውታሮች መገንባት።

ተልዕኮ

1. ጥራት ያላቸውን የመንገድ መሰረተ ልማቶችን መገንባት፡፡
2. ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ የሆነ የኤሌክትሪክ ኃይል አቅርቦት መዘርጋት፡፡
3. ንጹህ የመጠጥ ውሃ አቅርቦትን ማረጋገጥ፡፡
4. ዘመናዊ የቴሌኮሙኒኬሽን መሠረተ ልማትን ማስፋፋት፡፡
5. ዘላቂነት ያለውና አካባቢ ተስማሚ የሆነ የመሠረተ ልማት ግንባታን ማበረታታት፡፡

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 መንገዶች፡

- 1.1 **የመንገድ ግንባታ:** የመንገድ መሠረተ ልማትን በማሻሻልና በመዘርጋት የትራንስፖርት ተደራሽነትን ማረጋገጥ። በተለይም የገጠር መንገዶችን በማጠናከር አርሶ አደሮች ምርታቸውን ወደ ገበያ በቀላሉ እንዲያቀርቡ ማድረግ።
- 1.2 **ጥራት ያለው መንገድ:** መንገዶች ጥራት ያላቸውና ለሁሉም ተስማሚ እንዲሆኑ ማድረግ። የመንገድ ግንባታ ጥራቱን ያረጋገጠ መሆኑን መቆጣጠር፡፡
- 1.3 **የመንገድ ጥገና** የመንገድ ጥገና ስራዎችን በመስራት የመንገዶችን አገልግሎት ጊዜ ማራዘም ፡፡

2 መብራት:

- 2.1 **የኤሌክትሪክ ኃይል አቅርቦት:** የኤሌክትሪክ ኃይል አቅርቦትን በማስፋፋት ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ ማድረግ። በከተማዎ ሆነ በገጠር አካባቢዎች የመብራት አቅርቦት ተደራሽ መሆኑን ማረጋገጥ።
- 2.2 **ዘመናዊ አማራጮች:** ታዳሽ የኃይል ምንጮችን (ለምሳሌ፡ የፀሃይ ኃይል፣ የንፋስ ኃይል) በመጠቀም የመብራት አቅርቦትን ለማስፋፋት ማበረታታት።
- 2.3 **የኃይል ማመንጫ** የኃይል ማመንጫዎችን ቁጥር በመጨመር ለሁሉም ተደራሽ የሆነ የኤሌክትሪክ አቅርቦት እንዲኖር መስራት፡፡

3 ውሃ:

- 3.1 **ንጹህ የመጠጥ ውሃ:** ንጹህ የመጠጥ ውሃን ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ ማድረግ። የውሃ ምንጮችን በመጠበቅና በማልማት ዘላቂ የሆነ የውሃ አቅርቦት ማረጋገጥ።
- 3.2 **የውሃ ማጠራቀሚያ** የውሃ ማጠራቀሚያዎችን በመገንባት ውሃን በአግባቡ ለመጠቀም የሚያስችሉ ሁኔታዎችን መፍጠር።
- 3.3 **የውሃ ጥራት** የውሃ ጥራትን በመጠበቅ ለጤናማ ህይወት የሚያግዝ ስራዎችን መሥራት፡፡

4 ቴሌኮሙኒኬሽን:

- 4.1 **የቴሌኮሙኒኬሽን አገልግሎት:** የቴሌኮሙኒኬሽን መሠረተ ልማትን በማሻሻል የመረጃ ተደራሽነትን ማረጋገጥ። ቴሌኮሙኒኬሽን በተመጣጣኝ ዋጋ ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ እንዲሆን ማድረግ።
- 4.2 **ፈጣን ኢንተርኔት:** ፈጣን የኢንተርኔት አገልግሎትን በማስፋፋት ዜጎች መረጃን በቀላሉ እንዲያገኙ ማድረግ፡፡ የኢንተርኔት አገልግሎት በተለይ ለትምህርትና ለንግድ ተቋማት ተደራሽ መሆኑን ማረጋገጥ፡፡

5 ዘላቂነት:

- 5.1 **አካባቢን መጠበቅ** የመሠረተ ልማት ፕሮጀክቶች አካባቢን የማይጎዱ መሆኑን ማረጋገጥ። አረንጓዴ ልማትን የሚያበረታቱ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም፡፡
- 5.2 **የረጅም ጊዜ እቅድ** የመሰረተ ልማት ፕሮጀክቶች የረጅም ጊዜ አቅምን ታሳቢ ያደረጉ መሆን አለባቸው፡፡

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በመሰረተ ልማት ድርጅቶችና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- ለመሰረተ ልማት ልማት የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም።
- የመሰረተ ልማት ፕሮጀክቶች በጥራትና በጊዜ እንዲጠናቀቁ ማድረግ።
- ህዝቡ በመሰረተ ልማት ግንባታና ጥበቃ ላይ ንቁ ተሳትፎ እንዲኖረው ማድረግ፡፡

የውጭ ግንኙነት ፖሊሲ

ራዕይ

በሰላም፣ በዲፕሎማሲና በትብብር ላይ የተመሰረተ ዓለም አቀፍ ግንኙነትን መገንባት።

ተልዕኮ

1. ከሁሉም አገሮች ጋር ሰላማዊና ገንቢ ግንኙነት መፍጠር።
2. የሀገሪቱን ጥቅም በአለም አቀፍ መድረኮች ማስጠበቅ፡፡
3. ከሌሎች አገሮች ጋር ኢኮኖሚያዊ ትብብርን ማጠናከር፡፡
4. ከሌሎች አገሮች ጋር ባህላዊ ልውውጥን ማበረታታት።
5. አለም አቀፍ ህጎችን ማክበርና ለሰላም መቆም፡፡

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 ሰላማዊ ግንኙነት፡

- 1.1 ሰላማዊ መፍትሔ፡ ከሁሉም አገሮች ጋር ሰላማዊ ግንኙነት በመመሥረት ግጭቶች በሚፈጠሩበት ጊዜ በሰላማዊ መንገድ ለመፍታት መሞከር። የዲፕሎማሲን አስፈላጊነት ማጉላት፡፡
- 1.2 የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የተባበሩት መንግስታት ድርጅትና ሌሎች ዓለም አቀፍ ተቋማት በሰላም ማስፈን ረገድ የሚጫወቱትን ሚና ማክበርና መደገፍ።

2 ኢኮኖሚያዊ ትብብር፡

- 2.1 ኢኮኖሚ ትብብር ከሌሎች አገራት ጋር ኢኮኖሚያዊ ትብብርን ማጠናከር። ኢንቨስትመንትን ለመሳብና የንግድ ግንኙነትን ለማሳደግ መስራት።
- 2.2 የቴክኖሎጂ ሽግግር ከሌሎች አገሮች ጋር ቴክኖሎጂን በመለዋወጥ ሀገሪቱ የቴክኖሎጂ ተጠቃሚ እንድትሆን ማድረግ፡፡

3 ባህላዊ ትብብር፡

- 3.1 ባህል ልውውጥ ከሌሎች አገራት ጋር ባህላዊ ትብብርን በማጠናከር በሀገሮች መካከል ያለውን ግንኙነት ማሳደግ።

3.2 የተማሪዎች ልውውጥ የተማሪዎች ልውውጥ ፕሮግራሞችን በማዘጋጀት ወጣቶች ከሌሎች አገሮች ልምድ እንዲቀስሙ ማድረግ፡፡

4 ሰብዓዊ መብቶች

4.1 መብትን ማስከበር በሌሎች አገሮች ሰብአዊ መብት ጥሰት በሚፈጸምበት ጊዜ ተገቢውን አቋም በመውሰድና በመቃወም የዜጎች ሰብአዊ መብት እንዲከበር ድምጽን ማሰማት።

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት (ለምሳሌ፡ የውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር)፣ በኢምባሲዎችና በቆንስላ ጽ/ቤቶች አማካኝነት ይተገበራል።
- ከሌሎች አገራት ጋር ገንቢ ግንኙነት በመፍጠር የሀገሪቱን ጥቅም ማስጠበቅ።
- ኢኮኖሚያዊና ባህላዊ ልውውጦችን በማጠናከር በሀገሮች መካከል ያለውን ግንኙነት ማሳደግ።
- በዓለም አቀፍ መድረኮች ላይ ሀገሪቱን በአግባቡ መወከል፡፡

የመልካም አስተዳደር ፖሊሲ

ራዕይ

ፍትሃዊ፣ ግልጽ፣ ተጠያቂነት ያለውና ህዝባዊ ተሳትፎ የሰፈነበት አስተዳደርን መገንባት፡፡

ተልዕኮ

1. በመንግስት አሰራር ላይ ግልጽነትንና ተጠያቂነትን ማስፈን፡፡
2. ሙስናንና ብልሹ አሰራሮችን መከላከል፡፡
3. ለሁሉም ዜጎች ፍትሃዊ አገልግሎት መስጠት፡፡
4. የህዝቡን ተሳትፎ በአስተዳደር ሂደት ውስጥ ማረጋገጥ፡፡
5. የመንግስት ተቋማትን አቅም ማሳደግ፡፡

ዋና ዋና አቅጣጫዎች

1 ግልጽነት፡

1.1 ግልጽ መረጃ፡ የመንግስት አሰራር በሁሉም ደረጃ ግልጽ እንዲሆን ማድረግ። ሁሉም የመንግስት መረጃዎች ለህዝብ ተደራሽ እንዲሆኑ ማድረግ። መረጃዎችን ህዝቡ በቀላሉ በሚረዳው ቋንቋ ማቅረብ።

1.2 የመረጃ ተደራሽነት መረጃዎችን በቀላሉ እንዲገኙ የሚያስችሉ አሰራሮችን መዘርጋት (ለምሳሌ፡ ድረ ገጽ፣ ማህበራዊ ሚዲያ)።

2 ተጠያቂነት፡

2.1 **ተጠያቂነትን ማረጋገጥ፡** የመንግስት ባለስልጣናትና ሰራተኞች ለሰራቸው ተጠያቂ እንዲሆኑ ማድረግ። ዜጎች በመንግስት አፈጻጸም ላይ ጥያቄ የመጠየቅና ግብረመልስ የመስጠት መብት እንዳላቸው ማረጋገጥ።

2.2 **የአፈጻጸም ግምገማ** የመንግስት ተቋማትንና ባለስልጣናትን አፈጻጸም በየጊዜው መገምገምና ሪፖርት ለህዝብ ይፋ ማድረግ።

3 ፍትሃዊነት፡

3.1 **እኩል አገልግሎት** የመንግስት አገልግሎቶች ለሁሉም ዜጎች በእኩልነትና ያለአድልዎ እንዲሰጡ ማድረግ፡፡ በተለይ አቅመ ደካሞችና የተቸገሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ልዩ ትኩረት እንዲያገኙ ማድረግ፡፡

4 ሙስና መከላከል፡

4.1 **ጠንካራ ህጎች፡** ሙስናን ለመከላከል የሚያስችሉ ጠንካራ ህጎችንና አሰራሮችን መዘርጋት። ሙስናን የሚፈጽሙ አካላት ለህግ እንዲቀርቡ ማድረግ።

4.2 **የሙስና መከላከል ተቋማት** ሙስናን የሚከላከሉ ተቋማትን አቅም በማጎልበት ውጤታማ እንዲሆኑ ማድረግ።

5 የህዝብ ተሳትፎ፡

5.1 **አስተያየትና ውይይት** ህዝቡ በመንግስት አስተዳደር ሂደት ውስጥ ንቁ ተሳትፎ እንዲኖረው ማድረግ። የህዝቡን ሃሳብ፣ አስተያየትና ቅሬታ መቀበልና ምላሽ መስጠት።

5.2 **አሳታፊነት** ዜጎች በአካባቢያቸው ለሚደረጉ የልማት ስራዎች ተሳትፎ እንዲኖራቸው ማድረግ፡፡

5.3 **ክትትል** ህዝቡ በመንግስት አሰራር ላይ ክትትል እንዲያደርግ የሚያበረታቱ መንገዶችን መፍጠር፡፡

የትግበራ ስልቶች

- ይህ ፖሊሲ በተለያዩ የመንግስት ተቋማት፣ በፍትህ አካላት፣ በአምቡድስማን ጽ/ቤትና በሌሎች አጋር አካላት አማካኝነት ይተገበራል።
- የመልካም አስተዳደርን ለማስፈን የሚያስችል በቂ በጀት መመደብና በአግባቡ መጠቀም።
- መረጃዎችን ለህዝብ ክፍት ለማድረግ የሚያስችሉ ቴክኖሎጂዎችን መጠቀም።
- የመንግስት ሰራተኞች በመልካም አስተዳደር ዙሪያ ስልጠና እንዲያገኙ ማድረግ።

ማጠቃለያ

የወላይታ ማህበረሰብ አቀፍ ፓርቲ (ወማአፓ) ከዚህ በላይ የተዘረዘሩት ፖሊሲዎች፣ ለኢትዮጵያ ዘላቂ ልማትና ብልጽግና የሚያስፈልጉ መሠረታዊ አቅጣጫዎችን የያዙ ናቸው ብሎ ያምናል። ፖሊሲዎቹ የሀገራችንን ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊና ፖለቲካዊ ሁኔታዎችን በመገምገም፣ ለህዝቡ ተጨባጭ መፍትሄዎችን ለመስጠት የተዘጋጁ ናቸው። እነዚህ ፖሊሲዎች

ሁሉም ዜጎች በእኩልነት ተጠቃሚ የሚሆኑበት፣ ፍትህና ሰላም የሰፈነበት፣ እንዲሁም የህግ የበላይነት የሚከበርበት ኢትዮጵያን ለመገንባት ያለመ ነው።

ቁልፍ የሆኑት የፖሊሲ መርሆዎችና ግቦች

- **ፍትሃዊነትና እኩልነት፡** ሁሉም ዜጎች ያለአድልዎ በእኩልነት ተጠቃሚ እንዲሆኑ ማድረግ። በተለይም ለሴቶች፣ ለወጣቶች፣ ለአካል ጉዳተኞችና ለተቸገሩ የህብረተሰብ ክፍሎች ልዩ ትኩረት መስጠት።
- **የህግ የበላይነት፡** ሁሉም ዜጎች ለህግ ተገዢ መሆናቸውን ማረጋገጥ፣ ህገ-ወጥነትንና ሙስናን መዋጋት። ፍትህ ለሁሉም ተደራሽና ተአማኒነት ያለው እንዲሆን መስራት።
- **ዘላቂ ልማት፡** የአካባቢን ጥበቃን ባገናዘበ መልኩ የኢኮኖሚ ልማትን ማፋጠን። የግብርና ምርታማነትን በማሳደግና የመሰረተ ልማት አውታሮችን በማስፋት ዘላቂ እድገትን ማስፈን።
- **ግልጽነትና ተጠያቂነት፡** የመንግስት አሰራር ግልጽና ተጠያቂነት ያለው እንዲሆን ማድረግ። የህዝቡን ተሳትፎ በመንግስት ጉዳዮች ላይ ማረጋገጥ።
- **የዜጎች መብት፡** የዜጎችን መሰረታዊ ሰብአዊ መብቶች (ሃሳብን በነጻነት የመግለጽ፣ በነጻነት የመንቀሳቀስ፣ የመሰብሰብና የመደራጀት መብት) ማስከበር።
- **አካታችነት፡** ሁሉም ዜጎች፣ በተለይም አነስተኛ ገቢ ያላቸውና የተገለሉ የህብረተሰብ ክፍሎች በልማት ተጠቃሚ እንዲሆኑ ማድረግ።

በተለያዩ ዘርፎች የተካተቱ ዋና ዋና አቅጣጫዎች

- ◆ **ግብርና፡** የግብርና ምርታማነትን ማሳደግ፣ የገበያ ትስስርን ማጠናከር፣ ለአነስተኛ ገበሬዎች ድጋፍ መስጠት፣ ዘላቂ የግብርና ልማትን ማበረታታት።
- ◆ **አካባቢ ጥበቃ፡** የደን ሀብትን መጠበቅና ማልማት፣ ብክለትን መቆጣጠር፣ ዘላቂ የልማት ፕሮጀክቶችን መደገፍ።
- ◆ **ማህበራዊ ደህንነት፡** ለአረጋውያን፣ ለአካል ጉዳተኞች፣ ለተቸገሩ ዜጎችና ለልጆች ተገቢውን ድጋፍና እንክብካቤ መስጠት።
- ◆ **ትምህርት፡** ለሁሉም ዜጎች ተደራሽና ጥራት ያለው ትምህርት መስጠት፣ የቴክኒክና የሙያ ትምህርትን ማጠናከር።
- ◆ **ጤና፡** ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ የሆነ የጤና አገልግሎት መስጠት፣ የመከላከል ስራዎችን ማጠናከር።
- ◆ **የመንግስት አደረጃጀት፡** የመንግስት ተቋማትን አደረጃጀትና አሰራር ማሻሻል፣ የመልካም አስተዳደር መርሆዎችን ማስፈን።
- ◆ **ፋይናንስ፡** ፍትሃዊ የግብር ስርዓት በመዘርጋትና የመንግስት በጀት አፈጻጸምን በማሻሻል የሀገርን ሀብት ለልማትና ለዜጎች ጥቅም ማዋል፡፡
- ◆ **ፍትህ፡** የፍትህ ተቋማትን ነጻነትና ተአማኒነት ማረጋገጥ፣ ለሁሉም ዜጎች ተደራሽ የሆነ የፍትህ ሥርዓት መዘርጋት።

- ◆ መሰረተ ልማት፡ የትራንስፖርት፣ የኤሌክትሪክ፣ የውሃና የቴሌኮሙኒኬሽን መሰረተ ልማትን ማጠናከርና ማስፋፋት።
- ◆ ውጭ ግንኙነት፡ ከሌሎች አገሮች ጋር ሰላማዊ ግንኙነት በመፍጠር የሀገራችንን ጥቅም ማስጠበቅ።
- ◆ ብሔር ብሔረሰቦች የሁሉም ብሔር ብሔረሰቦች መብት እንዲከበር፣ ባህላቸውና ቋንቋቸው እንዲጠበቅ፣ እንዲሁም በሀገራዊ ጉዳዮች ላይ ተሳታፊ እንዲሆኑ ማድረግ።
- ◆ ሴቶች ሴቶች በሁሉም የህይወት ዘርፎች እኩል ተጠቃሚ እንዲሆኑና ከጥቃት እንዲጠበቁ መስራት፡፡
- ◆ ወጣቶች ወጣቶች በልማትና በአመራር ላይ ተሳታፊ እንዲሆኑ ማድረግና ተገቢውን ድጋፍ መስጠት፡፡
- ◆ የመሬት አስተዳደር ፍትሃዊ የሆነ የመሬት አቅርቦትና አጠቃቀምን በማረጋገጥ ለልማትና ለዜጎች ጥቅም እንዲውል መስራት።